

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2011 – 2014

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zdeněk Šonka

**Sociálně patologické jevy – kriminalita mládeže, její
příčiny a důsledky**

Praha 2014

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Aleš Zoubek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2011 - 2014

BACHELOR THESIS

Zdeněk Šonka

**Socially pathological phenomena - youth crime, its
causes and consequences**

Prague 2014

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
PhDr. Aleš Zoubek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 13.3.2014

Zdeněk Šonka

.....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat mé sestře, Mgr. Daně Dvořákové za věcné připomínky a korekturu celé bakalářské práce. Dále děkuji Aleši Kračkovi za zájem a užitečné rady k tvorbě a organizaci práce. Největší poděkování však patří celé mé rodině a přátelům za morální podporu a pomoc při psaní bakalářské práce.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je popis a rozbor sociálně patologických jevů, zejména kriminality mládeže, od příčiny až po důsledek pro společnost s návazností na okolní sociálně společenské aspekty. V teoretické části se bakalářská práce zabývá vymezením základních pojmů a konkretizací některých případů v této problematice. Praktická část je zaměřena na dosažení stanoveného cíle, a to prezentací a analýzou konkrétních případů. Základními nástroji prováděného šetření jsou interview a kasuistika, případně analýza dokumentů. Prezentovány jsou výsledky šetření, dílčí závěry a navrhovaná doporučení.

Klíčové pojmy

Agrese, delikvence, dotazníkové šetření, drogy, interview, kriminalita mládeže, nápravná zařízení, prevence, sociálně patologické jevy, trestná činnost

Annotation

The aim of this thesis is to describe and analyze social phenomena, especially youth crime, from causes to consequences for the company in connection with the surrounding social aspects. In the theoretical part of the thesis deals with the definition of basic concepts and the formulation of several cases in this issue. The practical part is focused on achieving the set goals, and to the presentation and analysis of particular cases. The basic tools of investigation are interviews and case report or document analysis. Presented are the results of the investigation, partial conclusions and proposed recommendations.

Key words

Aggression, correctional facilities, crime, delinquency, drugs, interview, prevention, questionnaires, socially pathological phenomena, youth crime

OBSAH

ÚVOD	9
1 KRIMINALITA	11
1.1 Základní terminologie	11
1.2 Kriminologie jako věda o kriminalitě.....	14
1.3 Kategorické třídění kriminality	17
1.4 Důvody vedoucí k páčání trestné činnosti	20
1.5 Osobnostní charakteristiky mladistvých delikventů	23
1.6 Příklad trestné činnosti mladistvých v bodech	27
2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DELIKVENTNÍ CHOVÁNÍ MLÁDEŽE	30
2.1 Biologické faktory	30
2.2 Psychologické faktory	32
2.3 Rodina jako hlavní sociální faktor	33
2.4 Vzdělávací prostředí	35
2.5 Parta mezi vrstevníky	37
2.6 Vliv médií.....	38
3 DŮSLEDKY KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	41
3.1 Trestní odpovědnost mládeže	42
3.2 Opatření ukládaná mladistvým	43
3.2.1 Výchovní opatření	43
3.2.2 Ochranná opatření	44
3.2.3 Trestní opatření	45
4 PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	46
4.1 Sociální prevence	47
4.2 Situační prevence	47
4.3 Prevence drogových závislostí	48
4.4 Prevence viktymnosti a pomoc obětem trestných činů.....	49
4.5 Primární prevence	50
4.6 Sekundární prevence	50
4.7 Terciální prevence.....	50
5 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ	52
5.1 Cíle výzkumu a formulace hypotéz	52
5.2 Charakteristika výzkumného vzorku	53
5.3 Použité výzkumné metodiky	54
5.3.1 Dotazníkové šetření.....	54
5.3.2 Kasuistika	55
5.4 Prezentace výsledků podle zvolené metodiky	58
5.4.1 Výsledky dotazníkového šetření	59
5.4.2 Zhodnocení případových studií.....	69

5.5 Vyhodnocení hypotéz	70
6 DÍLČÍ ZÁVĚR EMPIRICKÉ ČÁSTI.....	72
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	76
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	78
SEZNAM PŘÍLOH	80

ÚVOD

Dnešní společnost se potýká s nemalým problémem, a to s kriminalitou, zejména kriminalitou mladistvých, která výrazně stoupá a nepovažuje se za nic ojedinělého. Tento rozrůstající se problém pramení velkým podílem ze špatné disciplíny a ztrátou respektu k autoritám, která je nyní nesrovnatelně na nižší úrovni než například před dvaceti lety. Kriminalita mládeže se považuje za negativní sociální jev spočívající v porušování právního řádu. Mladistvími se rozumí věková hranice od 15 do 18 let. Trestná činnost této věkové skupiny má své specifické znaky a poměrně výrazně se liší od trestné činnosti ostatních věkových skupin. Tento rozdíl spočívá v motivu k páčání trestné činnosti a to na základě psychického a somatického stupně vývoje.

Mezi mladistvími se jedná ve většině případů o nárazovou trestnou činnost páchanou pod tlakem v momentální situaci bez jakékoliv přípravy, promýšlení a často i bez motivu. Mladiství porušují právní řád nejčastěji ve skupinách a pod vlivem nějaké návykové látky, např. alkoholu nebo lehkých drog. Mezi hlavní projevy delikventního chování této věkové skupiny patří neúměrná agresivita, znehodnocování cizího majetku, devastace a často bohužel i fyzické napadení jiných osob. Mladiství delikventi v mnoha případech odcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo které se jim líbí (např. Automobily, LCD televizory, mobilní telefony, herní konzole, rádia, alkohol, cigarety apod.).

Podnět k útoku bývá ovlivněný nátlakem v aktuální situaci, ale také zcela odlišným hodnotovým systémem oproti ostatním věkovým skupinám. Vzhledem k těmto hodnotám si mladiství často nepřipouštějí pocit viny, protože je jim v podstatě jedno, že někomu něco rozbili. Každý se určitě s tímto delikventním chováním v minulosti setkal ať už z doslechu, nebo osobně.

Kriminalita, která je páčána často organizovanými skupinami dětí a mladistvých, se v dnešní době považuje za jeden z nejvíce znepokojujících a rapidně vzrůstajících problémů současné společnosti. Proto je důležité se tomuto problému věnovat zejména do budoucna a snažit se ho efektivně snižovat. Především je důležité zaměřit se na všechny souvislosti vedoucí k páčání trestné činnosti a snažit se je preventivně vyloučit. Důležitou částí prevence je následná resocializace delikventa, kterou se rozumí dosažení nekonfliktního fungování ve společnosti do budoucna.

Cílem bakalářské práce je popsat různé okolnosti vedoucí k páčání trestné činnosti, jejich důsledky, které plynou z porušování právního řádu a různá preventivní opatření.

K dosažení výsledků bylo využito dotazníkového šetření a interview, kterým poukázal na podněty vedoucí ke vzniku trestné činnosti a pokusím se rozebrat případové studie.

Autor si bakalářskou práci na téma kriminality mládeže vybral záměrně, protože ho tato problematika velice zaujala zejména už z toho důvodu, že se s ní, včetně celé společnosti, setkává dennodenně a je jí někdy prakticky nucen řešit a následně se jí zabývat. Od roku 1989 se stal z kriminality mládeže „fenomén“ moderní doby, vyplňující ustavičně policejní statistiky a zaměstnávající orgány činné v trestním řízení. Jelikož se autor této práce narodil dva roky po tomto rapidním nárůstu kriminality mládeže, setkává se s touto problematikou celý život. Sám si uvědomuje, jaké riziko přináší zastávat členství v nějaké rizikové společenské skupině a také se za celou dobu adolescence setkal s četností delikventního či kriminálního chování, které bylo v drtivé většině nezaregistrováno, jelikož se nejednalo o nic závažného. Jak už je výše zmíněno, s kriminalitou se neseťkává pouze autor, ale každý člen dnešní společnosti. Proto autor označuje tuto problematiku za sobě blízkou, a to je právě zásadním důvodem k realizaci celé bakalářské práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KRIMINALITA

Tato část bakalářské práce, zabývající se kriminalitou obecně a následně konkrétně kriminalitou mládeže, hlouběji uvede čtenáře do dané problematiky. Pro porozumění následujících pasáží je v první řadě důležité seznámit se se základní terminologií týkající se obecné kriminality tvořící první kapitolu teoretické části bakalářské práce a odborně uvádí čtenáře do následujících kapitol pojednávajících o kriminologii jako vědě o kriminalitě a samotném kategorickém třídění kriminality. Tyto úvodní části zahrnují obecné definice chování zločinného charakteru a postoj společnosti k dané problematice. Laická veřejnost v mnohých případech nesprávně rozlišuje deviantní chování od toho kriminálního a právě ke správnému pochopení těchto rozdílných subjektů povede následující text. Další část tvoří průzkumy a číselné statistiky, které dokazují prudký nárůst kriminality v posledních desetiletích, spojený se značným násilím, drogami a bezohledností. Na tuto problematiku navazuje obecná pasáž, která se věnuje strategii v boji proti kriminalitě a popisuje dva její základní přístupy. Závěrečné kapitoly pojednávají o důvodech vedoucích k páčání trestné činnosti mladistvých, a to z pohledu pachatele jako jedince a následně skupině pachatelů s návazností na neúměrnou agresivitu, která je kategoricky rozdělena a vysvětlena. Dále se věnují osobnostním charakteristikám mladistvých delikventů, specifickým znakům u nositelů kriminálního chování a u jejich páchaných trestných činů a následně rozdělení pachatelů do dvou kategorií. Celou kapitolu pak uzavře výtah z policejních statistik. V bodech uvede nejčastěji páchané trestné činy mladistvými a zároveň čtenářům ukáže, jak alarmující je pestrost kriminality dnešní mládeže.

1.1 Základní terminologie

Tato kapitola popisuje základní pojmy kriminality, které patří do běžné a veřejnosti známé slovní zásoby. Pro správné porozumění následujících pasáží je důležité tyto pojmy jasně vymezit a náležitě definovat.

kriminalita – kriminalitu lze definovat jako výskyt chování nevhodné a trestné pro danou společnost. V podstatě jde o souhrn trestných činů, které se v konkrétní

společnosti vyskytly nebo vyskytují. Tyto činy a chování jsou sankcionovatelné podle trestního zákona a to jak v případě kriminality registrované, tak i v případě té latentní,¹

kriminalita mládeže – kriminalita mládeže tvoří část z celkové kriminality a zahrnuje jednání osob do věku 18 let, jehož důsledkem je překročení právních a společenských norem, což patří do specifik trestného činu. Osoby ve věku 15-18 let spadají do skupiny s označením mladiství, kteří jsou ze zákona sankcionováni s jistým omezením,²

kriminalita bagatelní – jedná se o kriminalitu, která není pro společnost příliš závažná (podceňuje ji, přehlíží ji) a pohybuje se někde na hranici mezi přestupkem a trestným činem,

delikvence – delikvence představuje nepřijatelné chování pro společnost a je širším pojmem, jelikož se netýká pouze kriminality. Zahrnuje i činy, které nejsou tzv. jinak trestné. Tento termín zahrnuje například přestupky, dále trestnou činnost osob ve věku mladším než 15 let, kdy nelze trest z důvodu věku uložit. Delikvence bývá často používána v souvislosti s nežádoucím a nepřijatelným chováním dětí a mládeže ve společnosti. Některé publikace v souvislosti s mladistvými uvádějí také termín juvenilní delikvence.³

sociální deviace – sociální deviace je definována jako způsob jednání (chování), který je v rozporu s určitými společenskými normami či nepsanými zásadami. Jednoduše řečeno definici tohoto termínu vystihuje porušení jakékoliv sociální normy a to nejen těch morálně nebo právně sankcionovatelných. Sociální deviaci nelze přirovnávat ke kriminalitě, protože ta je pouze jednou ze sociálně deviantních norem chování,⁴

sociální patologie – sociální patologie nepředstavuje samostatný vědní obor, ale jedná se o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích a nepřijatelných společenských jevů. Studii a popisem těchto jevů se zabývá mnoho vědních disciplín, mezi ty nejzásadnější patří sociologie, psychologie, medicína, etopedie a další. Tyto vědní disciplíny se zabývají rozborem a zkoumáním velkého množství faktorů a příčin, které značně ovlivňují konkrétní patologické jevy a vedou k jejich vzniku,⁵

---

¹ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 156. ISBN 978-802-4727-813.

² NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. *Kriminalita a delikvence - Charakteristika* [online]. 2011 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

³ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 156. ISBN 978-802-4727-813.

⁴ Viz tamtéž, s. 14.

⁵ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 13. ISBN 978-802-4727-813.

mládež – tento výraz se používá v souladu s mezinárodními dokumenty pro mladé lidi do doby dovršení 18. roku života a bez vymezení spodní věkové hranice,⁶

mladistvý – tento výraz se používá v souladu s trestněprávní úpravou ČR a jedná se o věkovou skupinu od 15 do 18 let, která má na rozdíl od ostatních věkových skupin sníženou trestní odpovědnost,⁷

dítě – za dítě se označuje člověk od narození do 15 let života, který nemá trestní odpovědnost a pro jedince této věkové kategorie často používají orgány činné v trestním řízení označení nezletilý,⁸

riziková mládež – jedná se o mládež, která představuje větší riziko sociálního selhání a která má predispozice k delikventnímu chování, drogové závislosti, alkoholismu, patologickému hráčství, k členství v extremistických skupinách a v náboženských sektách,⁹

pachatel – jedná se o člověka, který se dopustil jakéhokoliv trestného činu nebo kriminálního chování,¹⁰

trestný čin - trestný čin označuje jednání, jenž zásadním způsobem poškozuje nebo ohrožuje státní mocí chráněné zájmy a stát toto jednání trestá zpravidla vězením nebo jiným způsobem. Tento čin je definovaný v platném trestním zákoně jako trestný,

zločin – zločin je označení pro protiprávní čin, který pachatele při odhalení zpravidla vyděluje ze společnosti a staví ho do pozice zločince, který má být v souladu s platným trestním zákonem potrestán. Původně se právní systémy řídily přirozenými pravidly morálky a práva a tento pojem soudní praxe označovala za čin, který má být potrestán. Vlivem pozitivistického pojetí práva a odloučení práva od morálky se pro výrazněji trestané druhy činů v některých zemích začal používat morálně indifferenční pojem trestný čin. Laická veřejnost běžně používá výraz zločin jako synonymum pro trestný čin,

intervence – intervence je opatření reagující na zvýšené riziko sociálního selhání. Tento termín se jiným slovem nazývá prevence a v některých publikacích spadá do

---

⁶ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 311. ISBN 80-717-8226-2.

⁷ Viz tamtéž, s. 311.

⁸ Viz tamtéž, s. 310.

⁹ Viz tamtéž, s. 313.

¹⁰ Viz tamtéž, s. 312.

kategorie sekundární a terciální prevence. Jedná se o opatření, které má zamezit vzniku delikventního chování včasným preventivním podchyčením,¹¹

predikce - predikce odborně označuje předpověď nebo prognózu a tvrzení o tom, co se uskuteční či nikoliv v budoucnosti. Rozdíl mezi věštěním nebo předpovídáním spočívá v tom, že se predikce opírá o odhady postavené na vědecké hypotéze nebo teorii. Predikce se obvykle potvrzuje nebo naopak vyvrací empirií v tom okamžiku, kdy už ztratila svou původní cenu,

socializace - socializace je definována jako sociologický, sociálně psychologický nebo pedagogický pojem, který rozebírá proces začlenění jedince do společnosti. Jestliže socializace proběhne podle plánu, jedinec bude mít v sobě zakotvený soubor žádoucích sociálních norem, hodnotový systém, vystupování, ale také sociální role vztahující se ke svému společenskému a kulturnímu okolí,

empirický výzkum - staví na zkušenostních datech a podnětech, které jsou získány přímým pozorováním určité problematiky, dotazníkovým šetřením, pokusem nebo analýzou dokumentů. Tato data mají obvykle kvantitativní charakter a jsou nejčastěji zpracovávána ve statistikách.¹²

1.2 Kriminologie jako věda o kriminalitě

Lidstvo se studiu chování zločinného charakteru věnovalo už před tím, než se taková činnost začala odborně nazývat kriminologie. Téměř všechny publikace věnující se kriminologii uvádějí, že se tento termín poprvé objevil až v díle francouzského antropologa Topinarda z roku 1879, ale přesněji řečeno v názvu Garofalovy knihy z roku 1855. Avšak už před vznikem tohoto termínu o příčinách a projevech kriminality přemýšlely a psaly desítky autorů z řad spisovatelů, lékařů či duchovních, kteří se touto problematikou zabývali. Tato skutečnost zapříčinila to, proč se koncem 19. století začaly ozývat hlasy volající po tom, že se odpovědný a systematický přístup ke studiu zločinného chování neobejde bez specializovaného vědního oboru. S. Walklateová (2007) byla toho názoru, že je provázanost vzniku kriminologie se zmíněným obdobím navíc podstatná už z toho důvodu, protože se v zásadě určilo, jak se bude celý obor

---

¹¹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 310. ISBN 80-717-8226-2.

¹² Viz tamtéž, s. 310.

principiálně formovat. Mnoho jiných věd, včetně kriminologie, bylo zakořeněno v idejích moderní doby.¹³

Mnozí lidé nerozlišují způsoby a závažnosti kriminálního jednání a označují ho jednotným názvem kriminalita, což samozřejmě není možné, protože ne všechny kriminální činy spadají do kategorie deviantního chování.

„Zločin představuje porušení norem kodifikovaných v právním řádu, který se opírá o moc a autoritu státu. Ačkoliv se deviace a zločiny často překrývají, nejde o totéž jednání. Ne všechny kriminální skutky jsou považovány za deviantní.“¹⁴

V případech jako jsou například nepovolené skládky odpadů, příliš rychlá jízda nebo menší švindlování v daňových přiznáních představují sice porušení zákona, ale lidé je zpravidla nepovažují za deviantní chování. Ve stejné souvislosti platí i pravidlo, že nejsou všechny trestné činy, které se označují za deviantní, zločinným jednáním. Pro spoustu lidí znamená deviantní chování spíše neslušné nebo nevhodné chování, ale nikoliv kriminální jednání a příkladem toho může být třeba to, když někdo přijde na pohřeb ve zcela nevhodném oděvu, abstinuje, nejí zásadně maso, žije v celibátu nebo se miluje s osobami stejného pohlaví. Z toho můžeme odvodit, že deviace mohou být zločinné, nebo nekriminální povahy. Za největší rozdíl mezi nimi se dá označit to, že ze zločinné deviace vyplývá formální následek, oficiální negativní sankce, kterou je například uvěznění.¹⁵

Kriminalita je negativní sociální jev a je nedílnou součástí dnešní společnosti. Mohli bychom jí označit za každodenní rutinu, protože se radikálně zvyšuje procento v páchání trestné činnosti a to zejména ve věkové skupině mladistvých. S kriminalitou se stýkáme neustále a přitom není nutné abychom trestnou činnost sami páchali nebo byli její bezprostřední obětí. O neustálý přísun znepokojujících informací v této problematice se stará především mediální sféra, tudíž vyhnout se kontaktu s nějakou zprávou na téma zločin, alespoň na nějaký čas, by dalo značnou práci. V současnosti se utváří spousta preventivních skupin a projektů, které mají napomoci výraznému snížení kriminality do budoucna. *„Kriminalita v posledních desetiletích masově narůstá. Týká se to zejména kriminality majetkové - asi 80%. Kriminalita se koncentruje zejména ve velkých městech, průmyslových aglomeracích s vysokým počtem*

¹³ TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 18. ISBN 978-802-4729-824.

¹⁴ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 140. ISBN 80-731-2038-0.

¹⁵ TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 18. ISBN 978-802-4729-824.

*anonymních a migrujících osob. Zvyšuje se samoučelná brutalita a bezohlednost při trestné činnosti. Stoupá kriminalita spojená s drogami a jinými závislostmi. Stále vyšší počet trestných činů zůstává nenahlášen, neobjasněn a nepotrestán. Mění se i profil pachatelů, kteří se neliší od ostatní průměrné populace. Problematickým jevem zvyšující se kriminality je nárůst trestných činů spáchaných nezletilými delikventi.*¹⁶

Tyto jevy se vyskytují v mnoha zemích a ne jen v těch vyspělých. Touto problematikou nezůstala nedotčena pochopitelně ani Česká republika, kde policejní statistiky hovoří o čtyřnásobném nárůstu registrovaných trestných činů za posledních dvacet let. Dále je uvedeno, že násilná kriminalita vzrostla dvojnásobně a majetková kriminalita sedminásobně. Za zlomový bod, kdy rapidně vzrostla registrovaná kriminalita, se označují léta 1990 – 1993, a to i přes množství protichůdně působících kriminálně politických opatření provedených v tomto období, příkladem je rozsáhlá amnestie prezidenta republiky k 1. 1. 1990 a novelizace Trestního zákona modifikující skutkové podstaty některých trestných činů. V roce 1990 došlo k radikálnímu nárůstu počtu registrovaných trestných činů, ale zároveň k radikálnímu poklesu odsouzených osob.

Dalším znepokojujícím faktem je, že se za posledních dvacet let zvýšil trojnásobně počet stíhaných mladistvých a dětí dokonce tři a půl násobně. Od roku 1990 vzrostl počet mladistvých pachatelů ve věku od 15 do 18 let o 100% a dětí ve věku do 15 let o 160%. Od roku 1989 vzrostl počet pachatelů do 18 let o 121%, což ukazuje explozi kriminality mezi mládeží. Tyto číselné údaje se samozřejmě týkají pouze objasněných trestných činů.

Po tomto rapidním nárůstu se značně začala řešit strategie v boji s kriminalitou, kterou lze rozdělit na ofenzivní a defenzivní. Defenzivní strategií se zabývá především trestní politika a ofenzivní strategií se zabývá politika preventivní. Snaha o snížení nárůstu kriminality se rozdělovala na dva přístupy. Prvním z nich byl absolutní přístup, který stavěl na teorii odplaty. Cíl tohoto trestu spočíval v odčinění daného trestného činu a prioritou nebylo hlavně to, aby se další trestné činy neopakovaly, ale spočívala především v tom, aby bylo dosaženo spravedlnosti. Druhý přístup se označoval jako relativní neboli preventivní a prioritou bylo právě zabránění pachateli v páchání dalších trestných činů a také náprava jeho samotného. V dnešní době se objevuje i třetí přístup, a to přístup syntetický, který absorbuje priority obou

---

¹⁶ JURISTIC trestní oblast. *Mladiství a kriminalita* [online]. 2000 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/30794/clanek/trest2.html>

předchozích případů. Tudíž se jedná o snahu, která spočívá v zabránění páchaní trestných činů spojenou s preventivními účinky.¹⁷

1.3 Kategorické třídění kriminality

Kriminalita se dělí podle základního kritéria, kterým se zjistí, zda je kriminalita registrována nebo zůstane neodhalena, a tudíž neregistrována. Takže můžeme konstatovat, že lze kriminalitu rozdělit na dvě velké části, a to kriminalitu zjevnou a latentní.

Základ zjevné kriminality tvoří skutečnost, že je většina trestných činů odhalena, zaregistrována a stává se předmětem stíhání prostřednictvím příslušných státních orgánů. Na území České republiky se jedná o orgány činné v trestním řízení. Do této skupiny patří Policie České republiky, státní zastupitelství a soudy.

Podstatou latentní kriminality je skutečnost, že je přesným opakem kriminality zjevné. Určitá trestná činnost sice proběhla, ale nebyla oznámena a registrována a tudíž nebyla předána orgánům činným v trestním řízení. Největší latence je v oblasti trestné činnosti kriminality mládeže právě proto, že je dnešní společností značně bagatelizována. Příkladem jsou daňové podvody, porušování autorských práv, podávání alkoholických nápojů mladistvým, drogová kriminalita atd.

„Některé kriminologické studie se snaží dobrat poznání, z jakých důvodů oběti trestnou činností neoznámily. Nejčastěji se objevuje argument, že škoda, kterou utrpěly, nebyla vysoká. Řada poškozených navíc nevěří, že by policie mohla s danou věcí cokoliv učinit. Zvláště u deliktů násilné povahy nabývají na významu také důvody spojené s přesvědčením, že se jednalo o osobní záležitost, kterou si oběť přeje řešit sama. K podobným závěrům došlo šetření Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.“¹⁸ Podle tohoto šetření trestný čin neohlásilo téměř 60% poškozených, a to z důvodu následujících příčin (součet dává dohromady více než 100%, protože respondenti mohli uvádět současně více variant). Je celkem alarmující, že 45% oslovených obětí nevěřilo v úspěšné vyřešení daného případu policií ČR. Pro dalších 34% byla škoda či zranění, které utrpěli, nepodstatné či nezávažné. Poměrně velká část, a to 32% z

---

¹⁷ JURISTIC trestní oblast. *Mladiství a kriminalita* [online]. 2000 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/30794/clanek/trest2.html>

¹⁸ TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 75-76. ISBN 978-802-4729-824.

oslovených respondentů uvedlo, že nemělo chuť vynaložit námahu spojenou s oznámením skutku. Pro předchozí negativní zkušenosti s nahlášením trestného činu příslušným orgánům se 25% rozhodlo další čin neoznámit a dalších 11% nemohlo škodu uplatnit, protože nebylo pojištěno. Zřejmě z nedůvěry v policii 10% uvedlo, že celou událost vyřešilo samo. Našlo se taktéž spoustu respondentů, kteří měli moc práce a bylo jim líto ztraceného času, tato část tvořila 9%. Pomsty pachatele se obávalo 8% obětí a další 4% odhalila čin až za příliš dlouhou dobu. Trestný čin neohlásila 2% skupina, která se styděla a 1% uvedlo, že byl pachatel zadržen přímo při činu nebo při řešení požádali o radu či pomoc jinde než na policii.

Přístup občanů k oznamování trestné činnosti by se měl do budoucna určitě změnit, protože se jedná o vážnou a společensky nebezpečnou věc. Vzhledem k tomu, o jaký významný faktor ve vztahu k rozsahu, dynamice i struktuře registrované kriminality se jedná, upozorňují někteří kriminologové, že nárůst nebo pokles zločinného jednání, zaznamenaný v kriminálních statistikách nemusí ani tak reflektovat reálný vývoj trestné činnosti, jako spíše rostoucí nebo klesající ochotu veřejnosti delikty ohlašovat.¹⁹

Zjištěnou, tedy registrovanou kriminalitu je možné členit podle následujících kritérií jako:

a) kriminalita obecná - Obecná kriminalita zastupuje nejvýznamnější část z celkové kriminality a o tom svědčí i její podíl na celkové kriminalitě. Obecná kriminalita v sobě obsahuje jak formu násilného jednání, tak i formy nenásilné, které díky vysoké společenské nebezpečnosti výrazně ovlivňují veřejné mínění občanů o své bezpečnosti. Pro řešení obecné kriminality je nezbytná odborná znalost pracovníků, a to jak po stránce právní, kriminalistiky, tak i určité základní znalosti psychologie nebo zdravotnictví apod.²⁰

b) kriminalita hospodářská - Hospodářská kriminalita je široký pojem, který se s rozvojem ekonomické sféry rozšiřuje. Asi nejnámější, v obecné rovině, je pojem kriminalita bílých límečků, přičemž se v dnešní době již jedná o nepřesné vyjádření okruhu pachatelů, jelikož ony „bílé límečky“ tvoří jen nepodstatnou část pachatelů hospodářské kriminality. Bezpochyby se však zcela jistě bude jednat o společensky nebezpečná jednání, popsána ve zvláštní části trestního zákona, poškozující nebo

---

¹⁹ TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 75-76. ISBN 978-802-4729-824

²⁰ POLICIE ČR. *Odbor obecné kriminality* [online]. 2010 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/adresa-pro-pisemny-styk-952950.aspx>

ohrožující hospodářský pořádek, systém ekonomických a souvisejících právních vztahů, jejich fungování, práva a oprávněné zájmy těchto subjektů těchto vztahů.²¹

V ekonomicky vyspělých zemích je hospodářská kriminalita považována za závažný společenskopolitický problém, zejména proto, že způsobuje vysoké škody materiální, ale také morální škody ve společnosti. Nebezpečnost hospodářské kriminality spočívá v tom, že se rozrůstá do různých směrů a odvětví a její součástí se stává stále více účastníků hospodářských vztahů. V mnoha vyspělých zemích se součástí hospodářské kriminality stává také organizovaný zločin a tím je znesnadněno její odhalování a potrestání pachatelů.

Obecná kriminalita se dále dělí následujícím způsobem (viz graf 1):

a) Majetková kriminalita

Majetková kriminalita v České republice přesahuje dlouhodobě 60% z celkově registrované kriminality a není tomu jinak ani v ostatních vyspělých zemích. Tento pojem lze definovat jako trestnou činnost za účelem odcizit nebo zdevastovat cizí majetek, zjednodušeně řečeno útok proti cizímu majetku. Cíl této trestné činnosti spočívá ve snaze o obohacení pachatele (např. krádež, loupež, vydírání apod.) nebo v touze po poškození cizí věci. Tato kriminalita se nejvíce rozmáhá ve velkých městech, kde se pohybuje značné množství anonymních osob.

b) Násilná kriminalita

Do kategorie násilné kriminality zapadají všechny trestné činy, které jsou vedeny proti životu a zdraví, trestné činy proti lidské důstojnosti, proti rodině a dětem, tak jak jsou vymezeny v trestním zákoníku v hlavě první, druhé, třetí a čtvrté jeho zvláštní části. Skupina těchto trestných činů je vedena v policejních statistikách pod názvem násilná kriminalita. Sem se konkrétně zařazují trestné činy jako vraždy, loupeže, přepadení a znásilnění. Tyto činy představují přímou konfrontaci odehrávající se mezi kriminálníky a oběťmi. Dále loupežná přepadení, kde se přímá konfrontace odehrává převážně na ulici nebo na chodbách obytných domů a tato hrozba vyvolává u spousty pokojných obyvatel měst strach a pocit obecného ohrožení. Na rozdíl od pachatelů zločinů z vášně oběť lupiče obvykle nezná a útok je specifický nepředvídavostí, prudkostí a tím, že je neosobní.²²

---

²¹ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 167. ISBN 80-868-9813-X.

²² JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 141. ISBN 80-731-2038-0.

c) Mravnostní kriminalita

Mravnostní trestné činy nelze definovat výlučně mravní otupělostí nebo je vnímat jako zvýšenou dráždivost na sexuální podněty ovlivněnou snížením ovládací schopnosti. Zarážející na této skutečnosti je to, že značný podíl tvořící tuto část kriminality mají osoby zcela „zdravé“, u kterých nebyla psychiatrickým ani psychologickým vyšetřením objevena žádná anomálie v podobě sexuální úchytky. Nezpochybnitelným faktem je však to, že podstatná část této delikvence je páchána osobami, u kterých je zjišťována sexuálně patologická motivace, jejíž predikce zasahuje mimo genetické vady nebo do špatné či nedostačující mravní, sexuální a obecně společenské výchovy.

Tyto mravnostní trestné činy zasahují do čtyřech základních rovin, a to do morálních vztahů ve společnosti, do života a zdraví občanů, kteří byli poškozeni v důsledku protiprávního jednání ve sféře sexuálních vztahů, do zdravého vývoje mládeže a do dobrých mravů v sexuálních vztazích mezi dospělými jedinci. Za typické mravnostní trestné činy se označují takové, které jsou uvedeny v trestním zákonu jako trestné činy proti lidské důstojnosti. K nejfrekventovanějším patří trestný čin znásilnění podle § 241 trestního zákona a trestný čin pohlavní zneužívání podle § 242 trestního zákona.²³

1.4 Důvody vedoucí k páčání trestné činnosti

Důvody k páčání trestné činnosti u mladistvých se jen obtížně hledají, protože často postrádají nějaký motiv. Tyto nedospělé osoby páčají trestnou činnost nejčastěji pod nátlakem momentální situace a samy ji ani nedokážou odůvodnit a už vůbec si neuvědomují právní následky.

Pravdou je, že se trestná činnost mládeže hojně odehrává ve skupinách, kde zločin postrádá jakoukoliv organizaci nebo přípravu. Když je řeč o skupině mladistvých delikventů, tak už to v sobě obsahuje několik zásadních faktorů, které negativně ovlivňují důvody k páčání trestné činnosti. Jelikož se jedná o vrstevnickou skupinu, častým důvodem bývá touha po vyrovnání se někomu ze svých vrstevníků, touha po získání respektu a uznání nebo prostá potřeba předvést se před svými kamarády. Nároky na konformitu jsou v této vrstevnické skupině obvykle vyšší než je tomu u všech jiných skupin. Jedná se především o způsob vyjadřování, úpravu zevnějšku,

---

²³ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 18. ISBN 80-717-8739-6.

druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole nebo popřípadě k práci, k rodičům, k penězům, k sexualitě, ke kouření, k drogám a alkoholu atd.²⁴

Dalším důvodem z pohledu jedince jako pachatele je vize ve zlepšení finanční situace, která mu pomůže vyrovnat se někomu ze svých zámožnějších vrstevníků, co se týče např. oblečení nebo elektroniky.

V mnohých případech spočívá trestná činnost v potřebě demonstrovat svou sílu či brutalitu namířenou proti slabším jedincům nebo bezbranným osobám, nejčastěji ovlivněnou televizí, počítačovými hrami a internetem, kde brutalita a násilí představuje každodenní rutinu. Účinky televizního násilí na dětech a mladistvých jsou v dnešní době často předmětem různých výzkumů. Spekuluje se o tom, zda má TV, internet apod. vliv na dobro nebo na zlo či na obojí, ale jasným faktem je to, že média nelze zaměnit za vliv role rodiny, přátel a školy v průběhu socializace.²⁵

Agresivní chování se vyznačuje především sklonem, pro který je typické destruktivní zaměření. Z hlediska společenské nebezpečnosti je důležité rozlišovat jeho specifické druhy. Tyto druhy pochopitelně souvisí s tím, jakou má pachatel motivaci, aktuální podnět nebo potřeby. Faktem je, že agresivita spojená s obranou majetku či jiné osoby bude hodnocena zcela odlišným způsobem od agresivity spojené s nenávistí a touhou po ublížení nebo vzniku bolesti. Pro agresivitu dosavadně neexistuje žádná souhrnná obecná definice ani její klasifikace, a to z důvodu toho, že se na ní pohlíží odlišně z mnoha vědních oborů, například z pohledu medicínského, psychologického nebo sociologického. Z pohledu sociální patologie lze říci, že je v ní možné odlišit způsoby agresivního chování, které jsou společensky nežádoucí nebo dokonce až nepřijatelné. Znaky agresivního chování jsou značně ovlivněny návazností na nespočet okolních faktorů.²⁶

Agresivitu jako takovou lze rozdělit do několika dalších specifických druhů. Každé agresivní chování se vždy něčím odlišuje, proto si je důležité tyto druhy přiblížit.

Prvním z druhů je zlostná agresivita, která zahrnuje reaktivní formu agresivního chování. Nejčastěji se jedná o vyjádření nevole a v takovém případě se hovoří o málo

---

²⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 85. ISBN 80-717-8226-2.

²⁵ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 48-50. ISBN 80-731-2038-0.

²⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 47-48. ISBN 978-802-4727-813.

zaměřeném agresivním jednání z hlediska požadovaného cíle, kdy jde o spíše impulzivní výraz afektu s minimální nebezpečností. Ale v případě odplaty je nutno podotknout, že se jedná taktéž o reaktivní způsob, který je však společensky nebezpečný. Do této kategorie řadíme například projevy zášti a nenávisti s cíleným způsobováním bolesti, které danému jedinci přináší vnitřní uspokojení.²⁷

Další druh nazýváme jako instrumentální agresivita. V tomto případě se vždy jedná o nějaký prostředek k dosažení cíle. Pokud je dané agresivní chování reaktivní, nemusí být vždy klasifikováno jako sociálně patologický jev. Mezi hlavní případy v této souvislosti patří odvrácení škod a nebezpečí. Takže cílem tohoto agresivního chování může být například vlastní ochrana nebo ochrana někoho blízkého. Ale pokud je řeč o reaktivním agresivním chování, které je založeno na uspokojování vlastních potřeb, může být celá věc pochopitelně označena za společensky negativní. Může se jednat o prosazení pozornosti, úcty nebo dokonce o chladné dosažení spokojenosti.²⁸

Poslední druh agresivního chování označujeme jako spontánní agresivitu. V tomto případě není zatím míra reaktivity spolehlivě prozkoumána. S jistotou ale můžeme říci, že i zde představuje patologii opět agresivní chování, kdy působení bolesti přináší jedinci emocionální uspokojení a uspokojení potřeb, které jsou někdy abnormálně patologické. V tomto případě můžeme mluvit například o sadizmu.²⁹

Tyto negativní aspekty vedoucí k páčání trestné činnosti vyplývají ze špatné disciplíny, ztráty respektu k autoritám či starším osobám, nedostatku odpovědnosti, nerespektování společenských pravidel nebo touhy zkusit něco nového, často i nebezpečného.

„Mladí lidé se dnes rodí do světa, který se překotně mění, který klade na mladou generaci nebývalé požadavky, a který před ně zároveň rozprostírá rozsáhlé menu možností, ale i omezení. To, že schopní kráčejí v tomto dynamickém světě rychle a dravě vpřed (využívajíce možností, které se jim nabízejí a do jejichž účelného používání jsou zasvěceni a katapultováni svým rodinným zázemím a školní erudicí), zároveň znamená, že se vzdalují těm, co stojí na místě či se pomalu, se zastávkami a zpětnými oklikami mátožně pohybují k nejasným perspektivám.“³⁰

---

²⁷ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 47. ISBN 978-802-4727-813.

²⁸ Viz tamtéž, s. 47.

²⁹ Viz tamtéž, s. 48.

³⁰ HOLAS, J., VEČERKA, K., *Základní rysy delikvence mladistvých v ČR*. Kriminalistika, 2007, č. 3, s. 31.

V dnešní době se mladým lidem díky moderní době rozprostírá spousta lákavých možností a zásadně se mění materiální možnosti a s nimi i celý hodnotový systém. Tyto možnosti nejsou však dostupné pro všechny, nikoliv především pro ty, kteří tvoří spodní patra sociálního žebříčku. Pro tuto skupinu se jeví spousta materiálních možností jako nedosažitelné, a proto je to pro dnešní (budoucí) delikventy značně frustrující. Pokud tito delikventi navíc odvozují svou lidskou hodnotu pouze ze systému mít nebo nemít a ne ze skrytějšího a lidsky hodnotnějšího být či nebýt, pak jim logicky nezbyvá nic jiného než de do budoucna přičinit o nárůst kriminality. K tomuto rozhodnutí je také často vede rodinná (asociální či kriminální) tradice, která degraduje tlak sociálního okolí a vlastní, pozitivní osobní predispozice splňující určité společenské normy. Pravidlem bývá, že je kriminalita mladých lidí často nezralá, romantizující, často naplněná touhou po dobrodružství a neschopná odolat tlaku momentálního inspirativního okamžiku.³¹

1.5 Osobnostní charakteristiky mladistvých delikventů

Osobnost mladistvého delikventa je velice obtížné jednotně charakterizovat. Do dnešní doby neexistuje souhrnná koncepce, která by popisovala, zda se jedinci páchající trestnou činností odlišují určitými psychickými zvláštnostmi od jedinců, kteří se do problémů s porušováním zákona nedostávají. V této souvislosti existuje mnoho faktorů z různých vědeckých pohledů, které bezprostředně přispívají ke sklonu k delikventnímu chování jedince.

Nespočet vědeckých pokusů, jak definovat kriminální chování typickou strukturou osobnosti, selhalo. Odborníci se shodli na faktu, že jednotný model osobnosti neexistuje. „*Na současné úrovni zkoumání se nepodařilo prokázat existenci typických psychických charakteristik, které by jedince předem určovaly k delikvenci a které by se vyskytovaly pouze v této subkultuře.*“³²

Můžeme s jistotou konstatovat, že každá osobnost je jedinečná a to samé platí i o adaptaci každého jedince ve společnosti a v jeho projevech chování. V tomto případě, pokud se jedná o delikventní skupinu, můžeme hledat nějaké obecnější znaky, které by

---

³¹ HOLAS, J., VEČERKA, K., *Základní rysy delikvence mladistvých v ČR*. Kriminalistika, 2007, č. 3, s. 32.

³² FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 164. ISBN 978-802-4727-813.

tuto specifickou skupinu charakterizovaly. U osob, které vykazují známky delikventního chování, můžeme pozorovat následující typické znaky.

Pro většinu delikventů je typické, že dovedou o svém cíli logicky uvažovat a uvědomují si jeho dosažitelnost či nikoliv. Naopak si nedokáží připustit následky, které z trestné činnosti vyplývají, protože postrádají zpětnou vazbu. Trestní sankce například uvězněním pro ně nemá dostatečnou informační hodnotu, a tudíž jim v tomto případě chybí určitý pocit strachu. Často bývá pravidlem, že se tito delikventi nedokáží poučit a své jednání nadále opakují, včetně návratu do vězení. Důvodem tohoto smýšlení je lhostejnost vůči následkům svého jednání. Tato lhostejnost poukazuje na určitou úroveň životního stylu, kde vězení nebo různé sankce bývají jeho standardní součástí, protože už nejsou schopni své problémy řešit jiným způsobem nebo někdy dokonce už nemají zájem o to žít na svobodě.³³

Specifické znaky nositelů kriminálního chování můžeme nalézt zejména v oblasti jejich prožívání. V souvislosti s vyšší mírou reaktivity a impulzivity mají značné sklony k afektivnímu jednání nebo dokonce až k extrémním emocionálním výbuchům. Jejich emoce bývají velmi nestabilní, což jednoznačně napomáhá negativním projevům v sociální interakci. Většina delikventů bývá emočně oploštělá, citově chladná a vykazuje nižší míru empatie. Postrádají schopnost vcítit se do problémů jiného člověka a to ani k těm velmi závažným, protože jsou k nim lhostejní. Jejich emoční naladění bývá často negativní a nepřátelské vůči okolí a když se snaží citově projevit, můžeme to označit za pouhé povrchní jednání, jelikož jim chybí pocit viny. Problém spočívá v tom, že dokáží litovat pouze sami sebe a příčiny svého delikventního jednání spatřují v drtivé většině případů ze svého okolí.³⁴

Z hlediska způsobu uvažování a myšlení je pro delikventy typická nekompromisnost a lenost uvažovat například nad následky svého jednání, která se projevuje netečností a orientací na přítomnost. Značným problémem delikventů je neschopnost přemýšlet o své budoucnosti, trvalejší činnosti, seberealizaci a uplatnění v životě. Dále nemají své stabilní názory, jelikož nemají trvalý charakter a jsou snadno ovlivnitelní aktuálními situačními podněty.³⁵

---

³³ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 164. ISBN 978-802-4727-813.

³⁴ Viz tamtéž, s. 164.

³⁵ Viz tamtéž, s. 165.

Chování pachatelů kriminálních činů bývá typické bezohledností a neúměrnou agresivitou při dosahování svých cílů. Dalším z velmi častých projevů myšlení a chování, vypovídajícím o sklonech k delikvenci, bývá tvrdohlavost.³⁶

Z různých výzkumů je patrné, že je kriminální chování úzce spojené s věkem, avšak u naprosté většiny mládeže, která překračuje zákony, se veškeré delikventní chování odehrává v období teenagerských let, kdy se dosažením dospělosti ztratí stejně rychle, jako se na začátku objevilo. Někteří z autorů proto označují tuto skupinu mladistvých jako adolescencí limitované pachatele neboli mladistvé delikventy. Avšak je nutno říci, že mnohem větší hrozbu představují ti početně méně zastoupení pachatelé, kteří se označují jako chroničtí. V dráze delikventního chování pokračují i v dospělosti. Specifické pro ně bývá, že se už v období dospívání u nich ve srovnání s prvně jmenovanou skupinou setkáváme nejen s větším počtem páchaní trestných činů, ale především s jejich závažnější formou.³⁷

Pro výše zmíněné mladistvé delikventy je tedy typické, že se do konfliktů se zákonem dostávají s nástupem puberty. Tento fakt bývá často označován za obvyklý příklad dospívající delikvence. Podle Ludmily Čírtkové ze čtvrtletníku *Kriminalistiky*, mladistvý delikvent zahajuje konflikty se společenskými normami mezi 11. a 13. rokem života, kdy do té doby bylo jeho počínání zcela nenápadné, které v jeho anamnéze napovídá o absenci antisociálních projevů. V období puberty ovšem dochází ke zlomu, kdy se mladistvý delikvent stává těžko ovladatelným, protože nerespektuje některé sociální a právní normy, a tudíž se začíná objevovat typický obraz mladistvé delikvence, který charakterizují např. krádeže v obchodech poškozování cizí věci, výtržnictví atd. Oproti chronickým pachatelům se mladí delikventi dopouštějí nejčastěji příležitostné kriminality, která je dominantní protestem proti rodičům či starším generacím a dále situačním a skupinovým faktorem. Jednotlivé kriminální incidenty zůstávají prozatím ve stejné závažnostní skupině. Kolem 18. až 21. roku života obvykle dochází k částečnému poklesu nebo až k úplnému vymizení kriminálních specifíků v chování. Obecně se dá říci, že s příchodem dospělosti vyhasíná problematické jednání a jedinci se stávají pro společnost bezrizikovými. Vývojová kriminologie vysvětluje tento jev tím, že v průběhu svého dětství zhruba do období puberty si mladiství delikventi osvojili určitá společenská pravidla, jakými jsou třeba nenásilné způsoby prosazování a řešení konfliktů společně s konvenčním hodnotovým žebříčkem. Odborně řečeno je možné

---

³⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 165. ISBN 978-802-4727-813.

³⁷ TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 97. ISBN 978-802-4729-824.

tento fakt označit tak, že nasbírali dostatečný sociální kapitál, který jim umožňuje se bezproblémově začlenit do společnosti.³⁸

Oproti tomu bývá chronický pachatel laickou společností běžně označován za kriminálního a v odborném jazyce se představy vývojové kriminologie věnující se tomuto typu nejvíce přibližují koncepci tzv. kriminální kariéry. Jedním z příznaků u daného jedince je těžko ovladatelné chování už od útlého věku. Běžné výchovné metody a praktiky (tresty a pochvaly) na něj zcela nezabírají a často se objevují problémy s chováním jako jsou např. návaly vzteku, vzdorování, destruktivní chování. K prvním konfliktům se zákonem a následně styku z policií dochází zpravidla v intervalu mezi 6. až 12. rokem věku. Poměrně brzy, a to kolem 12 let, se už celkem objevují závažné násilné delikty jakým je třeba loupež, která by však byla jako loupež klasifikována pouze u dospělých. V následujících letech dochází k prudkému nárůstu agresivního chování a kolem 16 až 18 let se jedinec stává polyformně kriminálním, jelikož se dopouští majetkové i násilné kriminality. Překvapivě většina trestných činů v tomto období utíká trestní justici, protože nejsou odhaleny a, tudíž neregistrovány. Ovšem tato skutečnost neplatí u nejzávažnějších trestných činů jako jsou loupeže, těžká ublížení na zdraví, únosy, znásilnění atd., v těchto případech bývá pachatel spolehlivě odhalen a neunikne orgánům činným v trestním řízení. Toto kriminální chování však přetrvává i v dospělosti a s pachatele se stává takzvaný kriminální generalista, protože je obraz jeho trestné činnosti velmi pestrý a většinou se nadále zkracují intervaly majetkových i násilných trestných činů.³⁹

Mladiství pachatelé jednájí nerozvážně a bez přípravy, nejčastěji ve skupinách. Podněty k těmto trestným činům jsou zakotveny v řadě specifických činitelů zasahujících do osobních predispozic jedince, do jeho sociálního prostředí včetně rodiny, do vrstevnické party nebo školního prostředí. Tyto aspekty formulují hodnotový systém mladistvého pachatele, který je velice odlišný od ostatních věkových skupin.

„Trestná činnost dětí a mladistvých se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti ostatních věkových skupin pachatelů. To je dáno stupněm psychického a somatického vývoje, vlastnostmi, zkušenostmi i motivy k páčání trestné činnosti.“⁴⁰

Jak už je výše zmíněno, mládež páchá trestnou činnost nejčastěji s několika spolupachateli, tudíž ve skupině. Tato trestná činnost je značně páčána živelně a pod

---

³⁸ Čírtková, L. Dva pohledy na delikvenci dětí a mladistvých. *Kriminalistika*, 2003, č. 4, s. 243.

³⁹ Viz tamtéž, s. 243.

⁴⁰ NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. *Kriminalita a delikvence - Charakteristika* [online]. 2011 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

nátlakem momentální situace, kdy se emotivní motivace dostává před tu rozumovou. Ve většině případů bývá impulsem pro páchaní trestné činnosti požití alkoholických nápojů, popřípadě různých psychotropních látek, které ovlivňují chování jedince nebo zvyšují jeho agresivitu spolu s nepřiměřenými reakcemi. Samotná realizace trestné činnosti je často nedokonalá, protože postrádá jakékoliv plánování a příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu bývá nedostačující. Za specifické znaky této trestné činnosti lze označit neúměrnou tvrdost projevující se devastací, ničením cizích předmětů či jejich znehodnocováním. Tyto znaky souvisejí se somatickými charakteristikami pachatele a patří mezi ně např. vyšší rychlost pohybu, mrštnost, obratnost, menší postava nebo nižší váha. Podle rozsáhlých studií bývá vždy předmět útoku určován jiným hodnotovým systémem než je tomu u dospělých zodpovědných jedinců.⁴¹

1.6 Příklad trestné činnosti mladistvých v bodech

Trestná činnost mladistvých je poměrně pestrá, avšak nejčastějšími podněty deliktů jsou vize ve zlepšení finanční situace, popřípadě odcizení věci, která se pachateli vzhledem k jeho věku líbí. Tato kapitola přiblíží nejčastější příklady trestné činnosti mladistvých, které jsou vytaženy z policejní statistiky.

Následující policejní statistiky potvrzují v poslední dekádě snížení průměrného věku pachatelů a hojně se objevují nové druhy kriminality, ve které figurují děti a mladiství. Tyto kriminality jsou nejčastěji spojeny s patologickým hráčstvím, dětskou prostitucí a pornografií, kuplířstvím a drogovou kriminalitou. Také je zaznamenán nárůst vytváření delikventních part, gangů a extremistických skupin. Znepokojujícím faktem je především to, že se tyto skupiny mladistvých někdy dostávají i do bližšího kontaktu s organizovanými skupinami profesionálních zločinců, kteří je mohou případně zneužívat při páchaní další trestné činnosti.⁴²

---

⁴¹ NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. *Kriminalita a delikvence - Charakteristika* [online]. 2011 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

⁴² MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *MLÁDEŽ a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 150. ISBN 80-717-8226-2.

V následující pasáži budou z policejních statistik vytaženy a uvedeny v bodech nejčastější typy mladistvého kriminálního chování v pořadí od nejčastějších k méně častým.

- krádeže věcí z aut,
- vloupání do objektů,
- krádeže aut,
- krádeže jiné,
- krádeže jízdních kol,
- krádeže v bytech,
- vloupání do bytů,
- vloupání do obchodů,
- úmyslné ublížení na zdraví,
- loupeže.

Z výše zmíněných údajů je patrné, že u dětí a mladistvých vysoce převažuje tzv. majetková trestná činnost nad násilnou kriminalitou. Alarmující skutečností je nárůst objasněné majetkové trestné činnosti nedospělých osob.⁴³

Pravidlem bývá, že mladí pachatelé často odcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo které se jim vzhledem k věku zamlouvají (např. automobily, motocykly, videohry, televizory, oblečení, zbraně, alkohol, cigarety, lehké drogy, omamující látky apod.). Věci získané trestnou činností bývají zpravidla rozdělovány ve skupině a nelegálně získané finanční prostředky se také společně utrácejí. Při tomto rozdělování je patrná hierarchie související s podílem na spáchané trestné činnosti.⁴⁴

Dalšími příklady trestných činů, které mladiství nejčastěji páchají, jsou

- rvačky,
- nebezpečné vyhrožování,
- vydírání,
- porušování domovní svobody,
- omezování a zbavení osobní svobody,
- týrání osoby žijící ve společném obydlí,
- týrání zvířat,

---

⁴³ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 149. ISBN 80-717-8226-2.

⁴⁴ NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. *Kriminalita a delikvence - Charakteristika* [online]. 2011 [cit. 2013-11-15]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

- znásilnění,
- pohlavní zneužívání,
- kapesní krádeže,
- neoprávněné používání cizí věci,
- výtržnictví,
- sprejerství,
- nepovolené ozbrojování,
- šíření toxikomanie,
- nepovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou látku,
- maření výkonů úředního rozhodnutí,
- dopravní nehody silniční – nedbalost,
- ublížení na zdraví z nedbalosti,
- šíření poplašné zprávy,
- překupnictví a přechovávání – podílnictví., vytaženo z policejní statistiky za leden 2012.

2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DELIKVENTNÍ CHOVÁNÍ MLÁDEŽE

„Osobnost jedince musíme vždy vidět v průsečíku působení vnitřních dispozic a vnějších vlivů, jako jedinečnou syntézu jeho vlastností a chování, procesů biologických, psychologických a sociálních. V těchto procesech jedince ovlivňuje přírodní, kulturní a sociální prostředí, on zase naopak působí na ně.“⁴⁵

Existuje spousta faktorů ovlivňujících chování mladého člověka ať už pozitivně, nebo negativně. Autor se ztotožňuje s většinovým názorem společnosti, že dnešní děti na svět nepřicházejí horší oproti starším generacím, o kterých je známo, že jejich disciplína dosahovala znatelně vyšší úrovně. Rozdíl je zejména v dnešním moderním světě, který mladé lidi obklopuje nevhodným chováním nebo nevhodnou výchovou, často i nedostatkem morální podpory a porozuměním. Dnešní svět disponuje značným množstvím moderních technologií a s tím spojenou i výplň volného času, která je často chaotická a uspěchaná. Z tohoto moderního světového atributu je patrné, že se mladí jedinci v mnohých případech nedokáží poprat s každodenní realitou a zejména z tohoto důvodu dochází ke známkám patologického chování ve formě agrese, šikany, krádeží, lhaním nebo záškoláctvím. Tyto faktory ovšem v tomto případě nepůsobí útočně, ale obraně díky projevu neschopnosti řešit náročné životní situace.⁴⁶

Příčiny vzniku rozvoje kriminality a delikvence můžeme tedy označit za multifaktoriální. Podstatný význam pro vyšší pravděpodobnost vzniku kriminálního chování mají biopsychologické faktory, které působí vzájemnou interakci a budou rozebrány v následujících kapitolách.⁴⁷

2.1 Biologické faktory

Prvním z biologických faktorů, který značně ovlivňuje pravděpodobnost vzniku delikventního chování, je pohlaví. Výzkumy uvádějí, že se muži dopouštějí kriminality mnohem častěji než ženy. Odborné prameny uvádějí srovnání četnosti kriminálního chování mužů a žen v poměru 10:1. Za důvod se u mužů označuje větší procento

---

⁴⁵ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 43. ISBN 978-802-6200-420.

⁴⁶ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agrese, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 7. ISBN 978-802-4723-105.

⁴⁷ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 157. ISBN 978-802-4727-813.

agresivního chování a sociálně dravého jednání pro dosažení seberealizace, zatímco pro ženy jsou účelné jiné vzorce chování. Dalším důvod je spatřován ve větší tendenci k agresivitě u mužů vzhledem k mužskému pohlavnímu hormonu testosteronu.⁴⁸

Další značný faktor ovlivňující vznik a rozvoj delikventního chování představuje věk a jedinci, kteří se nejčastěji dopouštějí kriminálního chování, jsou právě mladí. Podle policejních statistik tvoří značnou část vězeňské populace mladí muži do věku 26 let, naopak převážnou část opakovaně vězněných jedinců tvoří recidivisti do věku 30 let.⁴⁹

Mezi další biologické faktory řadíme také vrozené neboli osobní predispozice k určitým způsobům jednání a reagování na společenské podněty. Jedná se o vrozené, odborně řečeno neurofyziologické podmíněné dispozice. Zejména vyšší míru tendence k delikventnímu jednání a kriminalitě nalezneme u jedinců, kteří jsou zvýšeně dráždiví. Důvodem je, že tyto jedinci mají vyšší míru impulzivity, ale naopak postrádají frustrační toleranci, což řadí tyto dispozice mezi genetické, které mohou vzniknout už v průběhu vývoje plodu v prenatálním a perinatálním období. Ve vývoji delikventních jedinců často figurují biochemické a fyziologické poruchy v ontogenetickém vývoji, což úzce souvisí s vybranými poruchami chování spolu také s emočním rozpoštěním mladistvého delikventa. Mezi tyto poruchy spadá obecně rané poškození CNS (centrální nervová soustava) a dále konkrétněji poruchy chování s tzv. minimální mozkovou dysfunkcí (MMD) nebo problémy související s hyperaktivními poruchami, tedy se syndromem hyperaktivity (Attention Deficit Hyperactivity Disorder – ADHD).⁵⁰

Obecně lze genetickou zakotvenost lidského chování označit za aspekt, který je současnými společenskými vědami stále nedocenený, protože je prakticky většina osobnostních vlastností, většina lidských postojů a dokonce i zájmů dědičná. Z tohoto hlediska můžeme konstatovat, že je lidská individuální charakteristika mnohem méně prozkoumána než z hlediska vlivů okolního prostředí (zejména pak vlivů rodiny a jiných skupin). Lze označit za problém laické veřejnosti fakt, že si dnešní civilizace myslí, že je možné lidského jedince dalekosáhle naprogramovat okolními vlivy prostředí a díky tomuto důvodu se vytváří řada vědeckých teorií a s nimi volně související teorie soustavy přesvědčení, jako například doktríny jednotlivých psychoterapeutických škol, které tento předpoklad jednoznačně potvrzují.⁵¹

---

⁴⁸ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 157. ISBN 978-802-4727-813.

⁴⁹ Viz tamtéž, s. 157.

⁵⁰ Viz tamtéž, s. 158.

⁵¹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 21. ISBN 80-717-8226-2.

„Genetická vloha jen zvyšuje pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo. Genetická vloha snižuje, resp. zvyšuje práh pro působení vlivů prostředí.“⁵²

S ohledem na historický exkurz této problematiky lze označit za prioritní zaměření těchto společenskovedních disciplín zejména vliv novověkého osvícenského racionalismu, který prohlásil člověka za nepopsanou tabuli, na kterou může výchova napsat téměř cokoli.⁵³ *„Odtud vede přímá linie k behaviorismu, k nejvlivnějšímu pedagogickému a psychologickému směru začátku 20. století, a k moderním teoriím učení.“⁵⁴*

Této problematice se v minulosti věnoval například italský lékař E. M. Lombroso, který v 19. století zkoumal degenerativní znaky příznačné pro rodilé zločince a se kterým jsou spojeny také pověstné tvary ušních boltců, podle kterých bylo možné kategoricky zločince zařadit. Jedním z posledních představitelů této linie výzkumu byl v třicátých letech americký antropolog Hooton, který se věnoval degenerativním sigmatům ve tvarech lebek u zločinců. Další podobnou, dnes již vědci opuštěnou, byla Kretschmaerova typologie, která přiřazovala jisté druhy delikventního chování čtyřem somatotypům, neboli typům tělesné stavby (byl to typ pyknický, leptosomní, atletický a smíšený tzv. dysplastický). Systematické studium dědičnosti delikvence, které svým významem přetrvává dodnes, začínalo až na začátku 21. století Goddardovým genealogickým zkoumáním v amerických rodinách, ve kterých se vyskytovalo delikventní chování. Tento výzkum již potvrzoval vliv dědičných faktorů na delikventní chování mladých jedinců.⁵⁵

2.2 Psychologické faktory

Mentálním schopnostem je v poslední době věnována značná pozornost. Jelikož tyto schopnosti patří k značné genetické podmíněnosti, lze tento faktor považovat spíše za vrozený. V delikventní populaci se vyskytují jedinci, kteří jsou mentálně retardovaní nebo i naopak geniální. *„Můžeme ale konstatovat, že se kriminálního chování obecně dopouštějí jedinci, jejichž rozumové schopnosti jsou nižší. S nižšími rozumovými*

---

⁵² MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 23. ISBN 80-717-8226-2.

⁵³ Viz tamtéž, s. 21.

⁵⁴ Viz tamtéž, s. 21.

⁵⁵ Viz tamtéž, s. 22.

*schopnostmi souvisí nižší schopnost posoudit danou situaci, zvážit důsledky vlastního jednání.*⁵⁶ Pravidlem bývá, že se v delikventní společnosti vyskytuje značný počet osob trpících poruchou osobnosti (dříve psychopatie). V rámci kriminality a delikventního chování můžeme hovořit o poruchách, které souvisejí s odchylkami ve vztahu jedince k druhým, jakožto ke společnosti a jejím normám. Tyto odchylky zahrnují především disociální poruchy osobnosti, jinak řečeno antisociální nebo asociální projevy chování. Dále jsou to poruchy, které úzce souvisí s emocionalitou, kdy se jedná konkrétně o emočně nestabilní poruchu osobnosti, kterou je možné klasifikovat jako výbušnou či agresivní. Ovšem většinová mladistvá delikventní populace tvoří skupinu, která absorbuje oba tyto specifické druhy poruch, naopak nejméně jsou časté, ale z hlediska kriminality zvláště společensky nebezpečné, poruchy sexuální preference (somasochismus, sadismus, pedofilie apod.). Delikventní chování je u většiny jedinců ovlivňováno také především vrozenými dynamickými vlastnostmi osobnosti, které se komplexně označují jako temperament a projevují se v chování a v reakcích na společenské podněty. Značnou pravděpodobnost k disociálnímu chování, tedy i k delikvenci, mají takoví jedinci, kteří trpí cholerickým laděním (emočně labilní extrovert). Tito pravděpodobní delikventi se vyznačují silnou vzrušivostí a velkým sklonem k impulzivním projevům hněvu a agresivního chování, které se těžko ovládá a bývá nerozvážné a často postrádá i zábrany.⁵⁷

2.3 Rodina jako hlavní sociální faktor

Socializace jedince do společnosti je vždy spojována s fungováním rodiny, protože se v ní už od narození formuje samotná osobnost dítěte a také v ní prožívá všechny fáze života.⁵⁸

Rodina se považuje za tradiční společenství osob a v nějaké podobě existuje v každé známé kulturní společnosti. Právě v rámci rodiny se u všech jedinců utvářejí základní charakteristiky osobnosti už od narození. Rodinu lze vlastně označit za prostředníka mezi každým jedincem a společností, jelikož ho vlastně formuje tak, aby dodržel

---

⁵⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 158. ISBN 978-802-4727-813.

⁵⁷ Viz tamtéž, s. 158.

⁵⁸ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 67. ISBN 978-802-6200-420.

určité společenské normy. Začátkem 20. století označil americký sociolog Ch. H. Cooley rodinu za primární společenskou skupinu, ve které se lidé setkávají tváří v tvář a provázejí je vzájemné emocionální vztahy. Toto společenství přeměňuje vnější vlivy okolí a zásadně je formuje, zejména v rámci společenských vlivů na každého jedince. Za primární funkci rodiny se obecně označuje ovlivňování jedince již od narození včetně citových vazeb, které mají nejdůležitější vliv na celkový vývoj dítěte, jelikož se trvale zapisují do jeho duševního života. Pro každého jedince platí, že si díky této primární funkci rodiny odnášejí do života základní citové pojetí a modely chování, které představují jeho osobní predispozice nebo společensko - mravní sklony. Rodina jako celek hraje důležitou roli také zejména při vytváření hodnotového systému u každého jedince, který je obecně připravuje na budoucí společenský život.⁵⁹

Jak už je výše zmíněno, rodina představuje nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. Tento hlavní sociální faktor přináší každému z nich uspokojování fyzických, psychických a sociálních potřeb. Dále poskytuje zejména zázemí, které je potřebné ke společenské seberealizaci a je hlavním zdrojem zkušeností a vzorců chování, které nelze získat v jiném prostředí. Rodina jako celek formuje každého jedince v průběhu celého jeho vývoje a je významným nositelem společenských rolí a identity obecně.⁶⁰

Socializační funkce rodiny disponuje pestrostí specifických možností, kde každá z nich přispívá k utváření něčeho jiného, zejména pak zajišťuje uspokojování biologických potřeb dítěte, dále rovněž zajišťuje podmínky pro jeho společenské zrání a růst, ale také jej připravuje na přijetí rolí a vzorů jednání. Z těchto společenských základů se rozvíjí vědomě řízená výchova, která napomáhá utváření návyků sebekontroly, učení, přijetí disciplinovaných forem jednání a očekávání odměn nebo trestů v závislosti na charakteristice chování. Tyto aspekty dohromady ovlivňují všeobecné základy chování mimo rodinu.⁶¹

Ovšem vyskytují se i takové případy, kdy může být rodina sama o sobě zátěží. Při nesprávném fungování je pravděpodobnější výskyt delikventního chování jedince do budoucna. Důvod spočívá v tom, že může být zdrojem vzniku a rozvoje různých

---

⁵⁹ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 38. ISBN 80-731-2038-0.

⁶⁰ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 140. ISBN 978-802-4727-813.

⁶¹ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 38. ISBN 80-731-2038-0.

psychických problémů a následných sociálně patologických jevů a také hrozí vážné narušení psychosociálního vývoje, které negativně ovlivní všechny členy rodiny.⁶²

2.4 Vzdělávací prostředí

Uvažují-li lidé v každodenním životě o škole, spojují si ji s řadou velmi osobních a někdy dokonce značně emotivních vzpomínek s ohledem na její atmosféru nebo na prostředí vázané na nároky a požadavky. Vybavují si ji jako instituci, do které vkročili z rodinného kruhu a domova na práh okolního světa. V tomto prostředí navázali konkrétní a někdy i velice významné vztahy s vrstevníky nebo jinými členy mimo rodinu. Samozřejmě existuje určitá část populace, která považuje vzpomínku na školu za velice nepříjemnou, protože často byli nuceni řešit své potřeby v období dospívání mimo zdi vzdělávací instituce.⁶³

V podvědomí racionálně orientované společnosti se zdá, že je škola společností pověřena především k předávání poznatků, vědomostí a dovedností, které jsou užitečné a zároveň nezbytné pro společenskou integraci. Škola, jako prostor interakce společně se setkáváním a obecně sociálním stykem, má značný vliv na utváření postojů chování k druhým lidem. V rámci sociální percepce je vliv školy vzhledem k utváření postojů k druhým srovnatelný s vlivem rodiny, ale v některých případech může v důsledku konkrétní tíživé situace nebo období značně převyšovat.⁶⁴ „Mnohé obsahy výuky jsou speciálně upraveny pro socializační působení: vedou jednotlivé děti k tomu, aby se staly aktivními členy společnosti a přijaly společenské závazky.“⁶⁵

V okamžiku přechodu do školy ztrácí každé dítě výlučné postavení, které ho do té doby spojovalo s rodinným kruhem. Vznikají nové povinnosti, kterým se musí přizpůsobovat a patří mezi ně například nucené vstávání v určitou dobu, pravidelné vyučovací hodiny dělené přestávkami a odpolední nebo večerní školní příprava. Důležitým postojem školy jsou požadované nároky na přizpůsobení dítěte ostatním vrstevníkům a dodržování kázně, aby rovnocenně zapadlo do skupiny se všemi ostatními. V

⁶² FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 140. ISBN 978-802-4727-813.

⁶³ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 117. ISBN 978-802-6200-420.

⁶⁴ Viz tamtéž, s. 137.

⁶⁵ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 45. ISBN 80-731-2038-0.

prvopočátku je ve školním prostředí nejdůležitější a nejvýznamnější osobou učitelská autorita, ale postupem času nabývají na významu vztahy mezi spolužáky a vzájemná solidarita s nimi. Důležitou úlohou učitele je právě autorita, která konkuruje autoritě rodičů a později také ostatním vrstevníkům. Tato mládež si rychle začíná ve třídě vytvářet svou vlastní subkulturu, která se vyznačuje příznačným slangem, zvyklostmi a různými rituály, na níž jsou učitelé v mnohých případech méně napojeni. Dále ve třídě vznikají také podskupiny specifických sub-subkultur, které jsou mezi jedinci k bližšímu kontaktu motivovány společnými zájmy a společnými činnostmi, které se zpravidla přirozeně dělí na skupiny dívek a hochů. V mnohých případech mají tyto podskupiny za vinu vytváření asociálních part, a to už u dětí na prvním stupni základní školy.⁶⁶

Vzhledem k možnému negativnímu vztahu mládeže ke škole, kde tráví podstatnou část dne a která jim předává potřebné vědomosti, dovednosti a návyky, může docházet k vyšší pravděpodobnosti utváření delikventního chování. Pokud má žák ke škole kladný vztah, nemá důvod plánovat jakýkoliv útěk z tohoto prostředí. Na druhou stranu žáci s nižším nadáním, kterým se školní náplň dostatečně nedaří, bývají často kvůli problémům s učením napomínáni, trestáni a v nejhorším případě i zesměšňováni nejen mezi spolužáky, ale často i mezi vyučujícími. Takovéto děti trpí pocitem méněcennosti, který je emocionálně nepříjemný, a snaží se mu jakoukoliv cestou přirozeně uniknout. Takto „utlačovaní“ jedinci často těžce nesou odloučení od rodičů a od rodinného řádu, a tudíž se nedokáží snadno podříditi řádu školnímu, díky tomu při vyučování například nedávají pozor a následně se stávají jakýmižsi outsidersy třídního kolektivu. Tyto negativní zážitky provázející žáka ve škole v mnohých případech vedou až k jeho zhoršování sociálního postavení v kolektivu a následně k možnému začlenění do asociálních part mezi vrstevníky, kteří mají díky tomuto negativnímu subjektu zvýšenou pravděpodobnost v páchání trestné činnosti či delikventního chování.⁶⁷

---

⁶⁶ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 77. ISBN 80-717-8226-2.

⁶⁷ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 97-98. ISBN 978-802-4723-105.

2.5 Parta mezi vrstevníky

Odborná veřejnost zabývající se rizikovou mládeží našla populární představu o této problematice v díle psychoanalitika Erika Eriksona, které pojednává o tom, že si dospívající jedinci tvoří svou osobní identitu v průběhu dospívání provázanou četností dramatických střetů s rodiči, popřípadě s jinými členy dospělé společnosti. Za hlavní prostředek se při formování vlastního já považuje právě vrstevnická skupina, která na prahu dospělosti představuje nejvýznamnější referenční skupinu a zároveň zastihuje všechny ostatní skupiny, včetně původní rodiny. Kromě tohoto psychologizujícího vysvětlení působí v průběhu dospívání na jedince i spontánní spuštění biologického systému, který spočívá ve změně hormonální rovnováhy. V podstatě děti začínají trávit mnohem více času ve formálních skupinách a kolektivních zařízeních (tzn. ve škole, v zájmových organizacích) a často i v neformálních skupinách v místě bydliště. Tyto skupiny pro ně mají mnohem větší prioritu než rodinný okruh a vliv vyučujících na děti je v nich výrazně nižší než právě v rodině. Vzhledem k tomuto vztahu se dítě dostává dříve a na dlouhou dobu do intenzivní interakce s ostatními vrstevníky.⁶⁸

Rovněž novodobá kriminologie klade značný důraz na to, že je kriminalita mládeže páchána téměř vždy v partách, neboli v neformálních vrstevnických skupinách. Tyto skupiny u nás zpravidla vznikají odpoutáním jedinců ze skupin formálních a nejčastěji jsou utvářeny spolužáky ze škol a učilišť nebo ze svěrenců stejných docházkových a pobytových zařízení pro rizikovou mládež. Vzhledem k rodině je ovšem důležité konstatovat, že nebývá pravidlem odtržení jedince od rodiny a od její vazby i přesto že má větší příklon směrem ke svým vrstevníkům.⁶⁹

„Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory a vedle toho jim přiměřeně vytyčují meze dovoleného chování.”⁷⁰

Vrstevnická skupina však není pro nikoho pouze bezproblémovým prostředím, respektive jí není pro jedince, kteří vyrůstali bez rodičovského zájmu, bez jasně daných pravidel a pod tlakem despotického trestání ze strany rodičů. Naopak i pro děti vychovávané fungující rodinou představuje každá vrstevnická skupina stresující podnět, který spočívá zejména v tom, aby obstály v očích vrstevníků jako někdo, kdo

---

⁶⁸ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 83. ISBN 80-717-8226-2.

⁶⁹ Viz tamtéž, s. 83.

⁷⁰ Viz tamtéž, s. 84.

se jim dokáže ve všem vyrovnat a kdo plně sdílí jejich hodnotový systém. Mezi tyto podněty patří zejména způsob vyjadřování (místní slang), styl oblékání, druh poslouchané muziky, postoj v chování k opačnému pohlaví nebo autoritám a následně postoj ke kouření, pití alkoholických nápojů a neposledně užívání drog. Na děti z vrstevnických skupin má vliv především vůdce party a také toho značně dokáže využívat. Pravidlem bývá, že musí nováček podstoupit při vstupu do delikventní party přijímací rituál, který nejčastěji spočívá ve spáchání nějakého trestného činu a mnohdy i závažného. Je to vlastně pro vůdce party taková pojistka, která ho v případě jakékoliv zrady jistí před udáním orgánům činným v trestním řízení za spáchání nějakého deliktu.⁷¹

„S vrstevníky může mladý jedinec testovat hranice pravidel a oboustranné sociální důsledky nebo odhalovat následky výroků, které před druhými pronáší.“⁷²

Delikventní party u nás nejčastěji vznikají z tzv. podskupin mladých lidí, kteří k sobě mají dlouhodobější vztah a znají se například ze stejné školy nebo z místa bydliště. Tyto skupiny se v mnoha případech vymykají všem mechanismům sociální kontroly, což specifikuje například vysoká absence ve škole nebo v pracovním poměru, dále si vytvářejí vlastní hodnotový žebříček a vystupují vysoce autonomně. Většina vrstevnických part je ke své dráze kriminálního chování přivedena zejména tím, že navštěvuje diskotéky nebo herny a následně jím docházejí na tento životní styl finanční prostředky, a proto si je později začínají opatřovat drobnými krádežemi nebo dokonce i organizovanými akcemi. Tyto již vzniklé delikventní gangy jsou téměř neovlivnitelné faktory působící zvenčí.⁷³

2.6 Vliv médií

Mediální násilí můžeme považovat za jednu z nejzásadnějších příčin agresivního chování u dětí a mládeže, i když jsou studie zabývající se touto problematikou často nejednoznačné a mnohdy si odporují. Faktem je, že média podvědomě ovlivňují naše myšlení, společenské jednání i cítění ostatních lidí. Lze jednoznačně konstatovat, že

---

⁷¹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 84. ISBN 80-717-8226-2.

⁷² JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 44. ISBN 80-731-2038-0.

⁷³ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 85. ISBN 80-717-8226-2.

jde prostřednictvím médií značně manipulovat s informacemi, zjednodušovat celosvětovou realitu a upřednostňovat některé názory, které jsou divákům záměrně vysílány za konkrétním účelem.⁷⁴

Výzkumu mediálního násilí věnují čas především američtí psychologové, psychiatři, vychovatelé i sociální pracovníci, kteří považují za znepokojující fakt, že děti tráví u televize denně průměrně dvě až tři hodiny z volného času a některé dokonce i mnohem více. Němečtí sociologové a psychologové naopak zdůrazňují spíše kladné aspekty spojené s trávením času u televize – podtrhují, že televizní programy mladým divákům prospívají. Určitá fakta dokonce potvrzují, že u dětí, které se nedívají na televizi, je prokázán pomalejší celkový psychický rozvoj. Jak už je výše zmíněno, výzkumy tzv. odborníků dosahují spíše nejednoznačných výsledků a důvodem je především osobní zaujetí a privátní přesvědčení. Například výzkumní odborníci jako J. P. Murray a G. Solomon poukazovali zejména na to, že sledování televizních pořadů působí na mladé diváky tak, že se cítí starší.⁷⁵

Pravdou je, že si řada dětí v dnešní době nedokáže představit život bez televizního vysílání, které nabízí spoustu pořadů určených zejména pro děti. Když se dospělí jedinci dívají na televizi, objektivně hodnotí její náplň a porovnávají ji s tím, co znají ze všedního světa práce a z vlastní každodenní empirie s jednáním ostatních lidí. Dále navíc dokáží rozlišit zprávy od zábavy a zábavu od reklamy. *„Ale děti nedisponují dostatečně akumulovanými základními životními zkušenostmi. Proto mohou špatně rozumět tomu, co je jim aktuálně prezentováno. Mohou věřit, že to, co každý vidí v televizi, představuje skutečnost, protože nerozumějí motivům, které vedou televizní producenty k natáčení určitých pořadů, k pořádání přehlídek, velkolepých show nebo k nákupu napínavých příběhů.“*⁷⁶

Patrné je, že účinky televizního násilí na děti představují dnes kapitolu samu o sobě, které se věnuje řada rozsáhlých výzkumů. Násilí se objevuje prakticky ve všech pořadech akorát v jiné míře, příkladem můžou být kriminální příběhy, westerny, zprávy ze světa a dokonce i kreslené filmy. Násilí pochycené z televize vnáší agresivní chování do společnosti dvěma cestami. Tou první je, že vytváří modely agresivního chování, které dítě nemohlo pochytit z vlastní zkušenosti a nebo za druhé snižuje

---

⁷⁴ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 78. ISBN 978-802-4723-105.

⁷⁵ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 47. ISBN 80-731-2038-0.

⁷⁶ Viz tamtéž, s. 47.

zábrany k použití agresivního jednání. Závěry různých odborných výzkumů z případových studií poukazují na to, že televizní vysílání neučí agresivitě, ale pouze posiluje existující predispozice, které se vyvinou pro nebo proti agresi.⁷⁷

Zlo a násilí nemusí být nutně spojováno s destruktivními účinky, pokud je dětem prezentováno v kontextu, který daným projevům dává smysl v přijatelném kulturním rámci. Problém spočívá v tom, že pokud dítě není na takovýto rámec správně napojeno nebo o které se nikdo z dospělých nestará, pak může násilí považovat za adekvátní nástroj k prosazování lidských potřeb.⁷⁸

„Zda má TV vliv na dobro, zlo či na obojí, nelze zaměnit za vliv rolí rodiny, přátel a školy v průběhu socializace. Ale televize zvětšuje a mění tyto tradiční vlivy. TV ukazuje dětem aspekty sociálních světů, které neznají.“⁷⁹

---

⁷⁷ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 48. ISBN 80-731-2038-0.

⁷⁸ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 103. ISBN 80-717-8226-2.

⁷⁹ JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 50. ISBN 80-731-2038-0.

3 DŮSLEDKY KRIMINALITY MLÁDEŽE

Dnešní mládež má zcela odlišný hodnotový systém od skupiny dospělých jedinců. To je dáno především psychologickým postupným rozvojem. Z tohoto faktu vyplývá několik dalších faktorů ovlivňujících postup a provedení při páchání trestné činnosti. Mladí lidé mají často potřebu demonstrovat svou sílu a předmětem útoku se zpravidla stává cizí majetek, který je následně zcela zdevastován nebo znehodnocen. Problém je v tom, že si tito mladiství pachatelé neuvědomují trestně právní odpovědnost za své činy a v mnohých případech se u nich nedostaví ani tzv. morální kocovina spolu s výčitky svědomí. Pocit lítosti apod. zpravidla logicky přichází až po odhalení trestné činnosti a zejména pak při uložené sankci.

Kriminalita mládeže zastupuje rozsáhlou část celkové kriminality a spadá pod ní jednání osob ve věku do 18 let, jejíž důsledek spočívá v porušení právních a společenských norem, které jsou charakteristické pro trestný čin. Osoby ve věkovém rozmezí 15-18 let kategoricky spadají do skupiny s názvem mladiství a podle zákona jsou trestně odpovědní s určitým omezením. Osoby mladší 15 let nejsou trestně odpovědné, ale pokud-li spáchá dítě mezi 12. až 15. rokem věku čin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest, je možné takovému jedinci uložit v rámci občanskoprávního řízení ochrannou výchovu, která je ustanovena příslušným soudem.⁸⁰

„Generálně preventivní účinky formálních sankčních opatření vůči mladistvým pachatelům nebyly empirickými výzkumy potvrzeny, ale stále více se osvědčují mimosoudní způsoby vyřizování věcí, jakými jsou například odklony a alternativní tresty, ale i odborné poradenství, komunitní programy, probace, narovnání a další.“⁸¹

Za pozitivní a efektivní prvek, vzhledem k vyřizování trestních věcí mladistvých pachatelů, se považuje zřizování speciálních trestních soudů pro mládež, jež umožňují používání jiných než trestněprávních reakcí na delikventní a kriminální chování mladistvých. Tento způsob se zejména v průběhu minulých deseti let osvědčil v

---

⁸⁰ PEDAGOGICKO PSYCHOLOGICKÁ PORADNA PLZEŇ. *Prevence kriminality a delikvence* [online]. 2009 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z:

<http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=155&leveMenu=0>

⁸¹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 154. ISBN 80-717-8226-2.

západoevropských zemích, kde je rozsah sankce u mladistvých zcela odlišný od sankcí pro dospělé.⁸²

3.1 Trestní odpovědnost mládeže

Trestní zákoník jasně stanovuje to, že trestně odpovědný není ten, kdo nedovršíl v době spáchání trestného činu patnáctého roku svého věku. Zákon č. 218/2003 Sb., pojednávající o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže nabyt účinnosti dne 1. 1. 2004. Podle této právní normy již bylo možné spolehlivě odlišit trestní politiku mládeže od dospělých a zároveň také umožnila kvalifikovaně postihnout protiprávní jednání mládeže.

Specifika trestní odpovědnosti mladistvého

„1) Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

2) Dopustí-li se mladistvý uvedený v odstavci 1 činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít vedle ochranných opatření (§ 21) obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let.“⁸³

Právní následek vyplývající z protiprávního jednání zákon označuje jako trest, při jehož ukládání mladistvému se přihlíží zejména na vhodné okolnosti zaručující další bezproblémový vývoj daného jedince. Výkonem tohoto trestního opatření však nesmí být ponížena lidská důstojnost a při jeho vyměřování se jako k polehčujícím okolnostem přihlíží zejména k tomu, že mladistvý:

- *„úspěšně vykonal probační program nebo jiný vhodný program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační*

---

⁸² MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 154. ISBN 80-717-8226-2.

⁸³ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 5.

nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého,

- *poskytl zadostiučinění poškozenému, nahradil úplně nebo alespoň částečně způsobenou škodu, odčinil nebo alespoň zmírnil újmu, kterou mu způsobil, a přičinil se o obnovení právních a společenských vztahů, které narušil svým chováním, nebo*
- *po spáchání provinění se choval tak, že lze důvodně předpokládat, že se v budoucnu již trestné činnosti nedopustí.*⁸⁴

3.2 Opatření ukládaná mladistvým

Hlavním účelem opatření vůči mladistvému je zejména tvorba podmínek pro správný sociální a duševní rozvoj mladistvého s důrazem na jeho stupeň rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí daného jedince, z něhož pochází, a také i jeho ochrana před negativními vlivy a k předcházení páčání další trestné činnosti.⁸⁵

Mladistvému lze uložit pouze tyto druhy opatření:

- výchovná opatření,
- ochranná opatření,
- trestní opatření.⁸⁶

3.2.1 Výchovná opatření

„Při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena mladistvému výchovná opatření. Dovoluje-li to jejich povaha, je možné použít vůči mladistvému výchovného opatření i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními

---

⁸⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 25.

⁸⁵ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 9.

⁸⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 10.

způsoby řízení. Výchovní opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření; jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let.

Mezi výchovní opatření patří:

- *dohled probačního úředníka,*
- *probační program,*
- *výchovní povinnosti,*
- *napomenutí s výstrahou.*⁸⁷

3.2.2 Ochranná opatření

*„Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými. Ochrannou výchovu lze uložit pouze podle tohoto zákona, ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty se ukládají podle trestního zákoníku.*⁸⁸

Ochranná výchova

Ochrannou výchovu ukládá soud pro mladistvé v tom případě, pokud není o výchovu mladistvého řádně postaráno v rámci jeho vlastní rodiny nebo v rodině, v níž žije nebo pokud byla dosavadní výchova mladistvého zanedbána a nebo pokud prostředí, v němž žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy. Podle zákona potrvá ochranná výchova do té doby, dokud to vyžaduje její jasně stanovený účel, avšak nejdéle do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého. V případě zájmu mladistvého je možné soudem pro mládež prodloužit ochrannou výchovu až do dovršení jeho devatenáctého roku.⁸⁹

---

⁸⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 15.

⁸⁸ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 21.

⁸⁹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 22.

3.2.3 Trestní opatření

Trestní opatření je nejpřísnějším druhem trestněprávních následků za provinění a spadá pod ně negativní hodnocení mladistvého jedince. Toto opatření se však z právního hlediska považuje jako krajní prostředek, a proto se v mnohých případech zákon schyluje spíše k upuštění od uložení trestního opatření nebo od jeho podmíněného upuštění a neposledně také k alternativním sankcím.

„Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:

- *obecně prospěšné práce,*
- *peněžitě opatření,*
- *peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,*
- *propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,*
- *zákaz činnosti,*
- *vyhoštění,*
- *domácí vězení,*
- *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),*
- *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,*
- *odnětí svobody nepodmíněně.⁹⁰*

---

⁹⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 24.

4 PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE

Preventivní činnost v rámci kriminality a delikvence představuje asi nejdůležitější faktor v boji proti páčání trestné činnosti mladistvými. Například jedinci s negativními vrozenými osobními predispozicemi nebo jedinci z dysfunkčních rodin mají větší pravděpodobnost v tom, že se dostanou do nějakého konfliktu se zákonem. Této skutečnosti lze předejít řadou preventivně socializačních programů, které mají za úkol výše zmíněné jedince připravit na normální a plnohodnotný život. Různé ústavy a jejich činitelé dohlížejí na průběh vzdělávacího procesu u daných jedinců nebo se je snaží odborně nasměrovat k nějaké volnočasové aktivitě, která by mohla do budoucna představovat zdroj finančních prostředků potřebných pro normální život. Prevence kriminality je tedy velice zásadní pro předcházení páčání trestné činnosti. Rovněž je důležité, aby se obecně preventivní zásady a praktiky rozšířily do okruhů veřejnosti, jakožto k činiteli, který může v mnohých případech napomoci v zamezení páčání trestné činnosti již u jejího zárodku. Prevence kriminality mládeže je obecně společensky chápána jako soubor nerepresivních sociálních a situačních opatření, jejichž cíl spočívá v postupném omezování a snižování trestné činnosti. Tento soubor zahrnuje samozřejmě i program pro pomoc obětem trestných činů a dále také zvyšuje povědomí veřejnosti o legálních metodách ochrany před páčáním trestné činnosti. Prevence kriminality logicky velmi úzce souvisí s prevencí možného vzniku dalších sociálně patologických jevů, ze kterých jsou statisticky nejzávažnější nejrůznější formy patologických závislostí. Prevence kriminality je rozdělována na tři části, a to na část primární, sekundární a terciální. Přičemž primární prevence se zaměřuje na celou populaci, včetně dětí i dospělých, tudíž se jedná o takovou obecnou preventivní metodiku. Dále sekundární prevence se zabývá konkrétními rizikovými skupinami obyvatelstva, které jsou blíže specifikovány podle věku, druhu ohrožení, teritoria apod. nebo také vzhledem ke kriminálně rizikovému sociálně i situačnímu prostředí. Poslední terciální prevence je zaměřena na skupinu obyvatel, která v minulosti již nějaký trestný čin spáchala a také zejména na lokality, v nichž se vyskytují obyvatelé v minulosti kriminalitou zasaženy. Tento typ prevence má za úkol důslednou resocializaci delikventa tak, aby byl do budoucna schopen vést plnohodnotný nekonfliktní život.⁹¹

V následující kapitole bude odborně popsána celá struktura prevence kriminality.

---

⁹¹ PEDAGOGICKO PSYCHOLOGICKÁ PORADNA PLZEŇ. *Prevence kriminality a delikvence* [online]. 2009 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=155&leveMenu=0>

4.1 Sociální prevence

Sociální prevence zahrnuje aktivity, jenž do značné míry ovlivňují socializační proces integrace a dále aktivity, které jsou zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek ovlivňujících požadavky na klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Efektivita sociální prevence se jen obtížně statisticky nebo ekonomicky eviduje, protože nad ní lze pouze usuzovat, a to v rámci hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců, tedy objektů preventivního působení. Sociální prevence jako celek samozřejmě tvoří nedílnou součást sociální politiky.⁹²

Tento druh prevence do značné míry napomáhá v zabránění sociálnímu vyloučení osob ze společnosti, které jsou tímto ohroženy vznikem nějaké krizové obtížné situace nebo životního návyku vedoucímu do budoucna ke způsobu života vyznačujícím se četnými konflikty se společností. Dále se pro delikventního jedince utváří sociálně znevýhodňující prostředí spojené s ohrožením práv a oprávněných zájmů jiné fyzické osoby obávající se spáchání nějaké trestné činnosti vzhledem k její osobě či majetku. Hlavním cílem sociální prevence je tedy obecně napomáhání osobám k překonání obtížných krizových životních situací a chránit společnost před vznikem a šířením sociálně patologických jevů.⁹³

4.2 Situační prevence

Situační prevence se orientuje především na modifikaci kriminogenních situací, dále na odstraňování příležitostí k páchaní kriminality a také dbá zejména na zvyšování schopnosti sebeobranu obyvatel vůči trestné činnosti a rovněž usiluje o zvýšení rizika na odhalení a dopadení pachatele. Opatření situační prevence je založeno převážně na charakteru technickém, organizačním a administrativním (např. zvýšení viditelnosti určitého prostředí, zdokonalení hlídkové a pořádkové služby, různé propagační kampaně apod.). Velmi významnou součástí situační prevence je oblast v dostatečné informovanosti veřejnosti. Tato prevence je založena na takových zkušenostech, že se určité druhy kriminality objevují v určité době, na určitém místě a za určitých okolností. Tudíž je možné se na tyto situace předem připravit a včas tak zamezit případnému

---

⁹² MĚSTSKÁ POLICIE NAPAJEDLA. *Pojem prevence kriminality* [online]. 2008 [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: http://mpn.wz.cz/?strana=pojmem_pr_kr

⁹³ CHARITA ČR. *Služby sociální prevence* [online]. 2010 [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/cinnost-v-cr/sluzby-socialni-prevence/>

spáchání trestného činu. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Tento druh prevence je neefektivnější v oblasti omezování majetkové trestné činnosti.⁹⁴

Lze konstatovat, že je situační prevence relativně levná, protože klade minimální nároky na personální a materiální zabezpečení a má vcelku rychlý a snadno statisticky měřitelný efekt. Její účinnost je však přímo úměrná trvání přiměřených opatření.⁹⁵

4.3 Prevence drogových závislostí

Jednou z velmi důležitých součástí, která úzce souvisí s drogovou problematikou, je oblast prevence. Prevenci lze definovat jako komplex opatření, metod, odborných postupů, názorů, informací a empirických zkušeností, které díky jejich aplikaci institucemi jako jsou například rodina, škola, vrstevnická skupina apod., mají za cíl předcházet možným problémům a škodám napáchaným pod vlivem návykových látek. Je však možné konstatovat, že prevence nepředstavuje příliš účinnou metodu, jak předcházet drogové závislosti nebo jiným společensky nežádoucím jevům. Je třeba zdůraznit to, že i přes vyspělé Evropské státy a USA ročně vynakládající na prevenci v souvislosti s užíváním návykových látek miliony, není výsledek těchto preventivních opatření zdaleka vidět tak, jak by to mělo vypadat podle nepsaného společenského kodexu. Tato skutečnost se dá snadno odůvodnit alarmujícím nárůstem zejména z řad mladých lidí, kteří se dostali do kontaktu s drogou a následně ji zkusili. V této oblasti by se měla prevence výrazně podepsat, ale prozatím tomu tak úplně není, protože jak je již známo, mladí lidé prostě rádi experimentují. Zásadní rozdíl v požití drog spočívá ve dvojnásobném rozdělení jejich uživatelů.

V prvním případě se jedná o pouhý výše zmíněný experiment, který jakýmsi způsobem vyplní touhu mladého jedince a následně se tato věc neopakuje. V druhém, závažnějším případě, se jedná o dlouhodobé požívání návykových látek a následně o ambulantní a ústavní léčbu v indikovaných případech problémového zneužívání drog ústící až do trvalé rehabilitace a resocializace daného jedince, který už v minulosti

---

⁹⁴ PEDAGOGICKO PSYCHOLOGICKÁ PORADNA PLZEŇ. *Prevence kriminality a delikvence* [online]. 2009 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z:

<http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=155&leveMenu=0>

⁹⁵ MĚSTSKÁ POLICIE NAPAJEDLA. *Pojem prevence kriminality* [online]. 2008 [cit. 2013-11-23].

Dostupné z: http://mpn.wz.cz/?strana=pojmem_pr_kr

léčebným procesem prošel a rovněž vykazuje společenský zájem o udržení dosažené abstinence a také zejména o návrat do běžného normálního života.⁹⁶

4.4 Prevence viktinnosti a pomoc obětem trestných činů

Tato prevence je založena na principech tzv. bezpečného chování, které je diferencované s ohledem na různé kriminální situace a neposledně na psychickou připravenost osob ohrožených nějakým spáchaným trestným činem. V praxi lze tuto prevenci definovat jako skupinový koncept preventivních praktik a individuálních zdravotních, psychologických a právních poradenství, včetně odborné přípravy v oblasti obranných strategií a také propagace technických možností ochrany před páchaním trestné činnosti. Tento preventivní koncept využívá zejména metody sociální a situační prevence, a to v závislosti na míře ohrožení v rámci primární, sekundární nebo terciální úrovně.⁹⁷

Nauka o oběti trestného činu je odborně nazývána jako viktimologie zabývající se modely lidského chování. Jejím hlavním úkolem je odborně připravit budoucí oběť na to, aby se trestnému činu v nejlepším případě zcela vyhnula. Tato metoda má vyškolit veřejnost na to, jak se bezpečně chovat v různých krizových situacích a jak se nejlépe vyhnout kriminogenním faktorům. Primární prevence viktinnosti u mládeže klade důraz především na zvyšování pocitu větší odpovědnosti mládeže za vlastní jednání, vystupování a neposledně na vzrůstu bezpečnostní informovanosti, která se rozšiřuje především ve školách nebo v masmédiích.

„Trestnou činností není možné vnímat pouze jako jednostrannou záležitost z pohledu pachatele a přístupu k řešení jeho problému, ale stejně významné je postavení oběti trestného činu, která se dostává do situace vyžadující odbornou pomoc. Oběti trestné činnosti (zjevné i latentní) jsou často sekundárně viktimizovány a možnosti vyhledání pomoci jsou v současnosti stále omezené. Strukturovaný komplex služeb poskytují na místní úrovni jen některé nestátní neziskové a církevní organizace, na republikové úrovni je to především síť poraden Bílého kruhu bezpečí (BKB).“⁹⁸

---

⁹⁶ MĚSTSKÁ POLICIE NAPAJEDLA. *Pojem prevence kriminality* [online]. 2008 [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: http://mpn.wz.cz/?strana=pojmem_pr_kr.

⁹⁷ PORTÁL hl. m. PRAHY. *Prevence kriminality* [online]. 2007 [cit. 2013-12-3]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/

⁹⁸ POLICIE ČR. *Pomoc obětem trestné činnosti* [online]. 2010 [cit. 2013-12-4]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-trestne-cinnosti-404389.aspx>

Touto kapitolou je ukončen přehled prevencí vzhledem k obsahovému členění a dále naváže soubor tří kapitol, který se bude věnovat prevenci podle tzv. okruhů adresáta, jedná se tedy o primární, sekundární a terciální prevenci.

4.5 Primární prevence

Tato prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené především na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je věnována pozitivnímu ovlivňování daných hodnotových měřítek právě u dětí a mládeže, jako je například důraz na správné využívání volného času, možnosti kulturního a sportovního vyžití, pravidelné přednášení odborných a adekvátních informací a neposledně také seznámení s trestně právní odpovědností. Za těžiště primární prevence je označován rodinný okruh, škola a širší sociální prostředí.⁹⁹

4.6 Sekundární prevence

Tato prevence se orientuje především na rizikové jedince ve společnosti a na skupiny osob, u nichž se počítá se zvýšenou pravděpodobností vzniku a rozvoje kriminálního jednání, tudíž se jedná o tzv. budoucí pachatele a nebo o oběti jejich trestných činů, na které se váže následná sociální péče. U těchto jedinců je taktéž zvýšena pravděpodobnost na utváření sociálně patologických jevů, jako například drogové a alkoholové závislosti, šikana, sprejerství, gamblerství, výtržnictví, vandalismus, interetnické konflikty, rasismus společně s xenofobií, a dále na utváření příčin kriminogenních situací.¹⁰⁰

4.7 Terciální prevence

Princip této prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob, která je uskutečňována například vyhledáváním pracovního uplatnění včetně odborné

---

⁹⁹ PREVENCE KRIMINALITY v ČR. *O prevenci kriminality* [online]. 2010 [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/o-prevenci-kriminality/teoreticky-uvod/>

¹⁰⁰ Viz tamtéž.

rekvalifikace, sociálním a rodinným poradenstvím nebo pomocí při získávání sociální, sociologické a ekonomické samostatnosti. Hlavním cílem terciální prevence je ve funkční míře udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a také rekonstrukce spolu s rozbohem a vysvětlením nefunkčního sociálního prostředí.¹⁰¹

---

¹⁰¹ PREVENCE KRIMINALITY v ČR. *O prevenci kriminality* [online]. 2010 [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/o-prevenci-kriminality/teoreticky-uvod/>

EMPIRICKÁ ČÁST

5 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ

Následující empirické šetření má za cíl pomocí dotazníkového šetření vyhodnotit aktuální vývoj kriminality mládeže. Jedná se především o důvody k páčání trestné činnosti mládeží a o jednotlivé body vedoucí k dosažení dostatečné úrovně preventivních opatření a k předcházení kriminality mládeže. Dále se empirické šetření zabývá rozborem případových studií, které poukazují na některé důvody vedoucí k páčání trestné činnosti mládeží.

Empirické šetření postupně rozebírá jednotlivé výsledky a s nimi spojené hypotézy ve strukturovaných kapitolách. Všechny zkoumané body interpretuje diskuse k výsledkům, kde jsou vyhodnoceny hypotézy a následně samotný závěr celého šetření.

5.1 Cíle výzkumu a formulace hypotéz

Cílem výzkumného šetření je zmapovat povědomí společnosti o sociálně patologických jevech, zejména tedy o kriminalitě mládeže a také zjistit, jak se kriminalita mládeže za posledních cca deset let rozmohla, jakým způsobem se s ní veřejnost setkává a jaké z toho následně vyvozuje důsledky.

Dalším zásadním předmětem tohoto výzkumu je studie vzniku a rozvoje sociálně patologických jevů, jejichž problematika je popsána v druhé kapitole teoretické části. Příčiny delikventního chování mládeže se autor snaží zmapovat zejména pomocí dotazníkového šetření a dále rozborem konkrétních případových studií společně s několika krátkými rozhovory s problémovými jedinci.

Na základě zvolené problematiky a vlastním povědomím o situaci týkající se páčání trestné činnosti mládeží se autor rozhodl stanovit následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Více jak 70% dotázaných se v minulosti jakýmkoliv způsobem setkala s kriminalitou mládeže.

Hypotéza č. 2: Nejméně 30% dotázaných se v minulosti jakýmkoliv způsobem stalo přímou obětí kriminality mládeže.

Hypotéza č. 3: Za pácháním trestné činnosti mládeží nejčastěji může to, že jedinec vyrůstá v dysfunkční rodině.

Hypotéza č. 4: Nejdůležitější vliv na prevenci kriminality mládeže mají vhodně zvolené volnočasové a zájmové aktivity.

Hypotéza č. 5: Více jak 75% dotázaných je toho názoru, že jsou sankce za trestnou činnost páchanou mládeží nedostatečné.

Hypotéza č. 6: Dohled probačního úředníka pozitivně ovlivní další vývoj mladistvého delikventa.

5.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Do výzkumného vzorku bylo zahrnuto 142 respondentů zejména z kraje Vysočina a hlavního města Prahy. Z celkového počtu (viz tabulka 1, graf 2) bylo 51 mužů (35,92%) a 91 žen (64,08%). Ve vztahu k věkovým skupinám byly pro výzkum zvoleny věkové hranice: méně než 15 let, 15-17 let, 18-25 let, 26-40 let, 41-60 let a 60 let a více (viz tabulka 1, graf 3). Přičemž odpovídající zastupovali pouze tři věkové skupiny, a to převážně v kategorii 18-25 let zastupující 117 respondentů (82,39%), 26-40 let zastupující 22 respondentů (15,49%) a nejmenší skupinou bylo věkové rozmezí 15-17 let, kterou zastoupili 3 respondenti (2,11%). Tato skutečnost poukazuje na to, že dotazníkové šetření bylo šířeno přímým odkazem jeho autora zejména mezi jeho přátele. Do věkové skupiny 18-25 let zapadají mimo jiné i určití jedinci, kteří autorovi poskytli interview a díky tomu následně pomohli vytvořit zkoumané případové studie. Tito jedinci však na vlastní přání požadují zůstat v anonymitě.

Tabulka 1: Základní data o výzkumném vzorku

věková kategorie	pohlaví		podíl podle věk. kat.
	muž	žena	
méně než 15 let	0	0	0.00%
15 - 17 let	0	3	2.11%
18 - 25 let	45	72	82.39%
26 - 40 let	6	16	15.49%
41 - 60 let	0	0	0.00%
60 let a více	0	0	0.00%
celkem respondentů	51	91	142
podíl podle pohlaví	35.92%	64.08%	100.00%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

5.3 Použité výzkumné metodiky

K dosažení stanovených cílů autor použil dotazníkové šetření a rozbor případových studií, sestavených pomocí interview. Jednotlivé výsledky použitých metodik zobrazují následující kapitoly empirického šetření. Celková východiska pak prezentuje diskuse a samotný závěr empirické části.

5.3.1 Dotazníkové šetření

K získání relevantních informací použitelných pro potřeby empirické části této bakalářské práce autor využil online dotazníku, který sestavil na serveru Survio (viz příloha A).

Autor vytvořil souhrnný koncept otázek pro účel této bakalářské práce s cílem prokázat nebo vyvrátit předem stanovené hypotézy. První, druhou a třetí otázkou autor rozdělil respondenty podle pohlaví, věku a místa bydliště, čtvrtá až devátá otázka zjišťovala celkové povědomí o kriminalitě mládeže s ohledem na osobní kontakt, na nárůst

kriminality, na věk pachatelů, na místo páchaní trestné činnosti včetně jejího druhu a na příčiny vzniku kriminálního jednání. Desátá až dvanáctá otázka zjišťovala, zda se dotazovaní respondenti někdy v minulosti ocitli v pozici mladistvého, který spáchal nějakou trestnou činnost a zda byl při ní přistižen a postihnut. Tato skupina otázek nebyla povinná, jelikož to mohlo pro nějaké jedince působit velice osobně i přes to, že byl dotazník zcela anonymní. Třináctá otázka mapovala skupinu respondentů, kteří se někdy v minulosti stali přímou obětí kriminality mládeže. Čtrnáctá až sedmnáctá otázka tázala respondenty na povědomí o sankcích za trestnou činnost páchanou mládeží, o prevenci kriminality mládeže a o výsledcích nápravných zařízení.

Celkově bylo možné odpovědět více možnostmi nebo konkrétní formulací na deset otázek a na zbývajících sedm otázek bylo možné odpovědět ANO/NE a v některých případech nevím/nedokážu posoudit. Jak už je výše uvedeno, dotazník byl zcela anonymní a dotazníkové šetření bylo provedeno během měsíce února 2014 za pomoci několika kamarádů, kteří autorovi pomohli získat dostatečný počet responsí sdílením přímého internetového odkazu na dotazník (viz příloha A).

5.3.2 Kasuistika

*„Případová studie / kasuistika (z lat. *causus*, „případ“) je považována za metodu heuristickou (nalézající), ilustrační i verifikační (dokumentační, ověřovací). Je také chápána jako popis jednotlivých případů a může se týkat jedince, skupiny lidí nebo instituce.“¹⁰²*

„V případové studii jde o detailní studii jednoho případu nebo několika málo případů. Jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti. Případové studie v pedagogickém výzkumu často nemívají výzkumný účel, bývají zaměřené diagnosticky a na základě rozpoznané diagnózy se stanoví edukační proces. Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům.“¹⁰³

---

¹⁰² SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 108. ISBN 978-807-3677-787.

¹⁰³ Viz tamtéž, s. 108-109.

„Také případová studie má své výhody a nevýhody:

Výhody:

- *komplexní pohled na věc,*
- *výsledkem jsou data, která mohou být interpretována různými osobami, což může rovněž přispět ke komplexitě pohledu,*
- *výsledky mohou být krokem k dalšímu působení na osobu nebo skupinu.*

Nevýhody

- *výsledky nejsou obecně platné,*
- *výsledky jsou těžko přezkoumatelné,*
- *může se objevit osobní zaujatost s následným zkreslením výsledků,*

*náročná příprava postupu.*¹⁰⁴

Metody sběru dat:

Metody sběru dat úzce souvisejí na typu studie, která je prováděna. V případové studii je možné použít šest následujících zdrojů dat: dokumentace aktuálních událostí, archivní záznamy, dotazování, zúčastněné a nezúčastněné pozorování, analýza projektů.

Autor pro vytvoření níže uvedených kasuistik mladistvých zvolil formu dotazování a to konkrétně pomocí interview se zkoumanými jedinci, ze kterého sestavil dvě případové studie. Tito jedinci na vlastní přání zůstali v případových studiích v anonymitě. Tuto skutečnost potvrzuje i zákon č. 218/2003 Sb., o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých, podle kterého nelze uvádět konkrétní jména, případně další informace, které by vedly k identifikaci těchto osob.

Kasuistika 1

Mladistvý pachatel ve věku 17 let, žijící v okresním městě, studující střední odborné učiliště se v několika případech provinil tím, že nabízel drogu svým kamarádům, konkrétně se jednalo o marihuanu. Tuto lehkou drogu nabízel osobám mladším 18 let. K tomuto jednání docházelo převážně při trávené volného času v okolí místa trvalého bydliště. Podle výpovědi měl dotyčný pachatel s užíváním drog experimentovat. Uvedl, že se k uvedené droze dostal zcela náhodou a to tak, že ji našel na zemi, což není samozřejmě možné ověřit. Tato skutečnost byla pouze sdělena mladistvým

---

¹⁰⁴ SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 109. ISBN 978-807-3677-787.

pachatelem a nebyla podložena dalšími svědeckými výpověďmi. Podle všeho se však nejednalo o ojedinělý experiment. Marihuanu kouřil na svůj věk poměrně dlouhodobě, a to po dobu téměř tří let, kdy v této době nabízel uvedenou drogu i svým kamarádům z okolí, především pak kamarádům ze školy. Za výše uvedené byl mladistvý pachatel uznán vinným z provinění Nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ustanovení § 187 odst. 1, odst. 2 písm. b), trestního zákona a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku dle ustanovení § 187 odst. 1, odst. 2, trestního zákona a § 33 odst. 1, zákona č. 218/2003 Sb.. Výkon tohoto trestního opatření byl však podmíněně odložen na zkušební dobu trvající 18 měsíců a následně mu bylo uloženo výchovné opatření v podobě dohledu probačního úředníka. V době páchaní trestného činu neměl podle všeho žádné problémy se školou a také do té doby neměl problémy se zákonem. Volnočasové a zájmové aktivity vyplňoval především sportem, konkrétně fotbalem. Co se týče rodinného prostředí, tak zde nedocházelo k žádným negativním vlivům. Rodina byla úplná, zcela nekonfliktní a starající se o děti s nastavenými společenskými pravidly. Oba rodiče dosáhli středoškolského vzdělání a pracují jako zaměstnanci v průmyslovém sektoru. Jejich pracovní doba není časově přehnaně náročná, nepřesahuje standardní rámeček.

Jelikož byl mladistvému pachateli nařízen dohled probačního úředníka, byl dohodnut interval konzultačních sezení na jednou za týden. Mladistvý pachatel tento interval spolehlivě dodržoval a pravidelně se na konzultace dostavoval. Po roce dodržování konzultací, při kterých docházelo k aktivní spolupráci ze strany mladistvého pachatele, byl stanoven interval schůzek na jednou za dva měsíce. Po dobu probačního dohledu dostudoval mladistvý pachatel střední odborné učiliště, které absolvoval s průměrným prospěchem a bez větších problémů s docházkou. Také nebylo zaznamenáno páchaní další trestné činnosti. Dále uvedl, že má zájem se výhledově osamostatnit od rodičů, najít si vlastní bydlení. Z celého průběhu vyplynulo, že zodpovědně spolupracoval s probační a mediační službou, poté si našel zaměstnání v oboru, na který měl klasifikaci z odborného učiliště a vše šlo k vedení řádného života. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že uložený dohled probačního úředníka splnil očekávané cíle a v současnosti není žádným způsobem řešen orgány činnými v trestním řízení.

Kasuistika 2

Mladistvý pachatel ve věku 17 a půl roku, žijící na venkově nedaleko krajského města, studující třetí ročník střední školy se zaměřením na výpočetní techniku se dopustil protizákonného jednání, a to krádeže počítačových her a elektroniky z nákupního

centra ve spolupráci s dalšími dvěma mladistvými pachateli. Tato trestná činnost se stala v době trávení volného času ve vrstevnické partě, do které se dostal krátce po nástupu na střední školu. Podle jeho výpovědi nebyl sám strůjcem této trestné činnosti, ale byl spíše do počtu. Sice se nechtěl dopustit žádného trestného činu, ale zároveň se nechtěl znemožnit před kamarády, měl totiž obavy z posměšků a vyloučení z vrstevnické party, tudíž přistoupil pod nátlakem kamarádů k tomuto provinění. Za výše uvedené protizákonné jednání byl mladistvý pachatel uznán vinným z trestného činu Krádež dle ustanovení § 247 odst. 1 písm. a), odst. 2, trestního zákona a odsouzen k trestu obecně prospěšných prací v rozsahu 200 hodin a dále mu bylo uloženo výchovné opatření v podobě dohledu probačního úředníka.

U mladistvého pachatele nebyly zaznamenány žádné výchovné problémy ve škole a v minulosti se nedopouštěl porušování zákona. Podle jeho výpovědi neměl žádný oblíbený koníček a zajímal se zejména o výpočetní techniku. Také nepožíval žádné drogy nebo alkoholické nápoje. Pochází z úplné rodiny a nemá žádné sourozence. Otec je však nezaměstnaný a je dlouhodobě veden na úřadu práce, protože nemá snahu sám začít pracovat. Tato skutečnost je podložena i tím, že soustavně požívá alkoholické nápoje. Matka je zaměstnána v celkem podprůměrné práci a také požívá alkoholické nápoje, ale v menší míře. Rodiče pachatele však nevyužívají fyzických trestů a v rodině převládají spíše pozitivní vztahy, avšak mladistvému se nedostává potřebné výše podpory, zejména pak té citové. Mladistvému pachateli byl vyměřen interval konzultací s probačním úředníkem na jednou za dva týdny. Na těchto konzultacích se aktivně podílel svou otevřeností, zejména pak hovořením o svém protizákonném jednání a o své budoucnosti. Také uvedl, že vrstevnickou partu, se kterou se dostal do konfliktu se zákonem, opustil. Mladistvý pachatel v době trvání dohledu probačního úředníka úspěšně absolvoval střední školu s průměrnými výsledky. Dalšího trestního jednání se nedopustil a v současnosti žije osamostatně od rodičů, pracující ve stabilním zaměstnání. Lze tedy konstatovat, že uložený dohled probačního úředníka splnil očekávané cíle.

5.4 Prezentace výsledků podle zvolené metodiky

Získaná data autor roztřídil podle pohlaví, věku a místa bydliště. Autor pro zpracování dat využil standardního výpočetního postupu pomocí programu OpenOffice.org 3.3,

zpracovávající data do tabulek, které jsou zdrojem pro další interpretaci výsledků ohledně dotazníkového šetření. Vyhodnocené údaje jsou rovněž vyjádřeny grafy, které autor získal v rámci vlastního šetření vygenerováním ze serveru Survio.

Výsledky případových studií, vytvořených pomocí interview, autor prezentuje vlastní interpretací, hodnotící danou problematiku s návazností na odborně nápravné postupy mladistvých delikventů.

5.4.1 Výsledky dotazníkového šetření

Tato část empirické části rozebere jednotlivé otázky z dotazníkového šetření do základní datové tabulky rozdělené podle možnosti odpovědi a pohlaví, do výšečových grafů, které jsou zobrazeny v seznamu grafů a následně autor tyto výsledky interpretuje vlastními slovy do jednoduchých odstavců. Vyhodnocování výsledků v této části začíná otázkou č. 3, jelikož první dvě otázky rozebírá výše uvedená charakteristika výzkumného vzorku.

Otázka č. 3

Kde bydlíte?

Tabulka 2: Poměr odpovědí na otázku č. 3

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	velkoměsto	maloměsto	venkov
muž	13	17	21
žena	35	32	24
celkem respondentů	48	49	45
podíl	33.80%	34.51%	31.69%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Na otázku odpovědělo celkem 48 respondentů žijících ve velkoměstě, z toho 13 mužů a 35 žen. Celkem 49 respondentů v odpovědi uvedlo, že žijí v maloměstě, z toho 17 mužů a 32 žen. Nejnižší účast respondentů zaznamenal venkov, jenž nasbíral 45 odpovědí, z toho 21 mužů a 24 žen. Tudiž se respondenti, žijící na venkově, dostali téměř do rovnováhy (viz tabulka 2, graf 4).

Otázka č. 4

Setkal/la jste se v minulosti s kriminalitou mládeže? (mladí lidé do doby dovršení 18 let)

Tabulka 3: Poměr odpovědí na otázku č. 4

JEDNOTLIVÉ KATEGORIE	ano	ne
muž	41	10
žena	68	23
celkem respondentů	109	33
podíl	76.76%	23.24%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Na otázku odpovědělo Ano celkem 109 respondentů, z toho 41 mužů a 68 žen. S kriminalitou mládeže se v minulosti nesetkalo celkem 33 respondentů, z toho 10 mužů a 23 žen. Ze získaných dat vyplývá, že se v minulosti s kriminalitou mládeže setkalo téměř 77% respondentů, což je poměrně alarmující číslo rozebírané mimo jiné i v úvodních pasážích teoretické části (viz tabulka 3, graf 5).

Otázka č. 5

Myslíte si, že kriminalita mládeže v posledních deseti letech:

Tabulka 4: Poměr odpovědí na otázku č. 5

JEDNOTLIVÉ KATEGORIE	narůstá	klesá	je stabilní
muž	32	0	19
žena	80	0	11
celkem respondentů	112	0	30
podíl	78.87%	0.00%	21.13%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Celkem 112 respondentů se domnívá, že kriminalita mládeže v posledních deseti letech narůstá. Tuto možnost zvolilo 32 mužů a 80 žen. Znepokojující jsou odpovědi na možnost poklesu kriminality mládeže. Nikdo z respondentů není toho názoru, že by tato kriminalita za posledních deset let klesla. Posledních 30 respondentů, z toho 19 mužů a 11 žen, je toho názoru, že se kriminalita mládeže za posledních deset let

nezměnila a je stabilní. Ze získaných dat vyplývá, že podle téměř 80% respondentů kriminalita mládeže stále graduje (viz tabulka 4, graf 6).

Otázka č. 6

V jakém věku podle Vás nejčastěji dochází k páchání trestné činnosti mládeží?

Tabulka 5: Poměr odpovědí na otázku č. 6

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	do věku 15 let	15 – 18 let
muž	5	46
žena	9	82
celkem respondentů	14	128
podíl	9.86%	90.14%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Odpovědi na tuto otázku jsou rozloženy zcela jednoznačně. Neuvěřitelných 128 respondentů se domnívá, že k páchání trestné činnosti mládeží dochází nejčastěji ve věku 15 – 18 let. Tato odpověď byla zastoupena 46 muži a 82 ženami. Trestná činnost mládeže se nejčastěji odehrává ve věku do 15 let podle značné menšiny, zastupující 14 respondentů, z toho 5 mužů a 9 žen. Ze získaných dat vyplývá, že je kriminalita mládeže páchána nejčastěji ve věku 15 – 18 let, což potvrdilo více jak 90% respondentů (viz tabulka 5, graf 7).

Otázka č. 7

Kde se podle Vás nejčastěji odehrává kriminalita mládeže?

Tabulka 6: Poměr odpovědí na otázku č. 7

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	velkoměsto	maloměsto	venkov
muž	47	4	0
žena	83	8	0
celkem respondentů	130	12	0
podíl	91.55%	8.45%	0.00%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Celkem 130 respondentů je toho názoru, že se kriminalita mládeže odehrává nejčastěji ve velkoměstech, z toho zvolilo tuto odpověď 47 mužů a 83 žen. Nepatrná část 12ti

respondentů se domnívá, že se kriminalita mládeže nejčastěji odehrává na půdě maloměst. Značně předvídatelná skutečnost se potvrdila nulovou účastí u odpovědi, která zastupovala nejčastější páchaní kriminality mládeže na venkově. Ze získaných dat vyplývá, že se podle více než 90% respondentů kriminalita mládeže nejčastěji odehrává ve velkoměstech, kde se pohybuje značné množství anonymních osob a tudíž se tam kriminalita mládeže snadněji ztratí (viz tabulka 6, graf 8).

Otázka č. 8

Co podle Vás nejčastěji stojí za pácháním trestné činnosti mládeží? (více možných odpovědí)

Tabulka 7: Poměr odpovědí na otázku č. 8

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	muž	žena	celkem respondentů	podíl
genetická vloha	9	25	34	23.94%
nefungující rodinné prostředí	38	71	109	76.76%
nevhodné trávení volného času	32	62	94	66.20%
riziková skupina	30	60	90	63.38%
vliv médií, TV brutalita, PC hry	18	45	63	44.37%
špatná finanční situace	21	40	61	42.96%
jednání pod vlivem alkoholu nebo jiných drog	37	63	100	70.42%
etnický původ	19	30	49	34.51%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Tato otázka hodnotila nejčastější důvody vedoucí k páchání trestné činnosti mládeží. V této otázce bylo možné zvolit více možných odpovědí. Celkem 34 respondentů se domnívá, že za pácháním trestné činnosti mládeží stojí genetická vloha, což zvolilo 9 mužů a 25 žen. Nejvíce odpovědí zaznamenal důvod plynoucí z nefungujícího rodinného prostředí. Tuto možnost zvolilo 109 respondentů, z toho 38 mužů a 71 žen. Dalším důvodem bylo nevhodné trávení volného času, pro který bylo 94 respondentů, z toho 32 mužů a 62 žen. Podle 90ti zúčastněných stojí za pácháním trestné činnosti mládeží pohyb v rizikové skupině. Vliv médií, televizní brutalitu a počítačové hry označilo za jeden z důvodů 63 respondentů, z toho 18 mužů a 45 žen. Špatná finanční

situace je dalším z možných důvodů, jenž označilo 61 respondentů, z toho 21 mužů a 40 žen. Početná skupina 100 respondentů považuje za nejčastější důvod jednání pod vlivem alkoholu nebo jiných drog. Tuto odpověď zvolilo 37 mužů a 63 žen. Etnický původ je jedním z možných důvodů, který zaznamenal odpovědi od 49 respondentů, z toho od 19 mužů a 30 žen. Ze získaných dat je patrné, že podle respondentů může nejčastěji za páčání trestní činnosti mládeží nefungující rodinné prostředí a jednání pod vlivem alkoholu nebo jiných drog. Oba tyto důvody přesáhli hranici 70% z celkových odpovědí (viz tabulka 7, graf 9).

Otázka č. 9

Jakého druhu trestné činnosti se podle Vás mládež nejčastěji dopouští?

Tabulka 8: Poměr odpovědí na otázku č. 9

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	majetková trestná činnost	násilná trestná činnost
muž	37	14
žena	57	34
celkem respondentů	94	48
podíl	66.20%	33.80%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Podle 94 respondentů se mládež nejčastěji dopouští majetkové trestné činnosti. Tuto odpověď zvolilo 37 mužů a 57 žen. Majetkovou trestnou činností zastupuje většinový podíl, a to 66.20%. Zbýlých 48 respondentů se domnívá, že mládež nejčastěji páčá násilnou trestnou činností. Tuto odpověď zvolilo 14 mužů a 34 žen. Násilná trestná činnost je tedy zastoupena menšinovým podílem, a to 33.80% (viz tabulka 8, graf 10).

Otázka č. 10

Byl/la jste někdy v pozici mladistvého, který spáchal nějakou trestnou činnost?

Tabulka 9: Poměr odpovědí na otázku č. 10

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	ano	ne
muž	14	37
žena	10	81
celkem respondentů	24	118
podíl	16.90%	83.10%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Tato otázka zjišťovala, zda se respondenti ocitli někdy v pozici mladistvého, který spáchal nějakou trestnou činnost. Celkem 24 respondentů odpovědělo, že se trestné činnosti v pozici mladistvého dopustilo. Tuto možnost zvolilo 14 mužů a 10 žen. Zbýlých 118 respondentů odpovědělo, že se trestné činnosti v pozici mladistvého nikdy nedopustilo. Tuto možnost zvolilo 37 mužů a 81 žen. Ze získaných dat vyplývá, že se žádné trestné činnosti v pozici mladistvého nedopustilo více než 83% respondentů (viz tabulka 9, graf 11).

Otázka č. 11

**Pokud jste jako mladistvý spáchal/la trestnou činnost, tak z jakého důvodu?
(nepovinné; více možných odpovědí)**

Tabulka 10: Poměr odpovědí na otázku č. 11

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	muž	žena	celkem respondentů	podíl
hloupost	9	9	18	43.90%
vyhecování od kamarádů	6	6	12	29.27%
adrenalin	5	2	7	17.07%
zlepšení finanční situace	5	2	7	17.07%
získání respektu nebo uznání	1	1	2	4.88%
neměl/la jsem žádný důvod	5	7	12	29.27%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Tato otázka byla nepovinná a bylo zde možné uvést více odpovědí. Jednalo se o důvody vedoucí k páčání trestné činnosti z vlastní zkušenosti. Celkem 18 respondentů uvedlo, že trestnou činnost spáchalo kvůli hlouposti. Tuto možnost zvolilo 9 mužů a 9 žen. Vyhecování od kamarádů vedlo podle 12ti respondentů ke spáchání nějaké trestné činnosti, z toho 6 mužů a 6 žen. Kvůli touze po vyšší hladině adrenalinu v krvi spáchalo trestnou činnost 7 respondentů, z toho 5 mužů a 2 ženy. Zlepšení finanční situace byl důvodem pro 7 respondentů, z toho 5 mužů a 2 ženy. Touha po získání respektu nebo uznání vedla pouze 2 respondenty ke spáchání trestné činnosti, z toho 1 muž a 1 žena. Trestnou činnost bez žádného důvodu spáchalo 12 respondentů, z nichž tuto odpověď zvolilo 5 mužů a 7 žen (viz tabulka 10, graf 12).

Otázka č. 12

Pokud jste jako mladistvý spáchal/la trestnou činnost, byl/la jste přistižen/na? (nepovinné)

Tabulka 11: Poměr odpovědí na otázku č. 12

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	ano, bez postihu	ano, s postihem	ne
muž	2	1	18
žena	5	2	13
celkem respondentů	7	3	31
podíl	17.07%	7.32%	75.61%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Tato otázka hodnotila postih respondentů z pozice mladistvého za spáchání trestné činnosti a byla také nepovinná. Celkem 7 respondentů bylo při páčání trestné činnosti přistiženo avšak nepotrestáno, z toho 2 muži a 5 žen. Přistiženi a potrestáni byli 3 respondenti, z toho 1 muž a 2 ženy. Zbývajících 31 respondentů spáchalo nějakou trestnou činnost z pozice mladistvého, ale nebyli přistiženi. Tuto možnost zvolilo 18 mužů a 13 žen. Ze získaných dat vyplývá, že více než 75% z respondentů spáchalo nějakou trestnou činnost, která však zůstala neodhalena a tudíž nebyla ani zaregistrována (viz tabulka 11, graf 13).

Otázka č. 13

Stal/la jste se v minulosti někdy obětí kriminality mládeže?

Tabulka 12: Poměr odpovědí na otázku č. 13

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	ano	ne	nevím
muž	8	34	9
žena	20	64	7
celkem respondentů	28	98	16
podíl	19.72%	69.01%	11.27%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Na otázku odpovědělo celkem 28 respondentů, kteří se v minulosti stali obětí kriminality mládeže, z toho 8 mužů a 20 žen. Celkem 98 respondentů uvedlo, že se v minulosti nestali obětí kriminality mládeže, z toho 34 mužů a 64 žen. Zbývajících 16 respondentů si neuvědomuje, že by se někdy v minulosti stali obětí kriminality mládeže. Ze získaných dat vyplývá, že se téměř 70% respondentů nestalo v minulosti obětí kriminality mládeže (viz tabulka 12, graf 14).

Otázka č. 14

Jsou podle Vás sankce za trestnou činnost mládeže dostatečné?

Tabulka 13: Poměr odpovědí na otázku č. 14

<i>JEDNOTLIVÉ KATEGORIE</i>	ano, jsou dostatečné	ne, měly by se zvýšit
muž	13	38
žena	14	77
celkem respondentů	27	115
podíl	19.01%	80.99%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Na tuto otázku odpovědělo celkem 27 respondentů, kteří se domnívají, že jsou sankce za trestnou činnost mládeže dostatečné. Tuto možnost zvolilo 13 mužů a 14 žen. Převážná většina zastupující 115 respondentů uvedla, že sankce za trestnou činnost mládeže nejsou dostatečné a měly by se zvýšit. Tuto možnost zvolilo 38 mužů a 77 žen. Ze získaných dat vyplývá, že více než 80% respondentů je pro zvýšení sankcí za trestnou činnost páchanou mládeží (viz tabulka 13, graf 15).

Otázka č. 15

Je podle Vás v dnešní době dostatečná úroveň prevence kriminality mládeže?

Tabulka 14: Poměr odpovědí na otázku č. 15

JEDNOTLIVÉ KATEGORIE	ano	ne	nedokážu posoudit
muž	5	22	24
žena	11	48	32
celkem respondentů	16	70	56
podíl	11.27%	49.30%	39.44%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Na tuto otázku odpovědělo celkem 16 respondentů, kteří se domnívají, že je v dnešní době dostatečná úroveň prevence kriminality mládeže. Tuto možnost zvolilo 5 mužů a 11 žen. Úroveň prevence kriminality mládeže je v dnešní době nedostatečná pro 70 respondentů, z toho 22 mužů a 48 žen. Zbývajících 56 respondentů nedokáže posoudit úroveň prevence kriminality mládeže. Tuto možnost zvolilo 24 mužů a 32 žen. Ze získaných dat vyplývá, že téměř 50% respondentů považuje v dnešní době úroveň prevence kriminality mládeže za nedostatečnou a téměř 40% respondentů nemá o této prevenci přehled a nedokáže ji posoudit (viz tabulka 14, graf 16).

Otázka č. 16

Co má podle Vás značný vliv na prevenci kriminality mládeže? (více možných odpovědí)

Tabulka 15: Poměr odpovědí na otázku č. 16

JEDNOTLIVÉ KATEGORIE	muž	žena	celkem respondentů	podíl
rodinné prostředí	38	73	111	78.17%
kamarádi	33	56	89	62.68%
škola	18	47	65	45.77%
volnočasové a zájmové aktivity	38	65	103	72.54%
preventivní progr. Policie ČR	10	33	43	30.28%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Tato otázka hodnotila značný vliv na prevenci kriminality mládeže a bylo zde možné uvést více odpovědí. Celkem 111 respondentů označilo rodinné prostředí za značný vliv na prevenci, z toho 38 mužů a 73 žen. Dalších 89 respondentů uvedlo, že kamarádi mají značný vliv na prevenci, z toho 33 mužů a 56 žen. Školní prostředí má značný vliv na prevenci podle 65 respondentů, z toho 18 mužů a 47 žen. Vhodně zvolené volnočasové a zájmové aktivity mají značný vliv na prevenci podle 103 respondentů. Tuto možnost zvolilo 38 mužů a 65 žen. Zbývajících 43 respondentů se domnívá, že mají preventivní programy Policie ČR značný vliv na prevenci kriminality mládeže. Ze získaných dat vyplývá, že největší vliv na prevenci kriminality mládeže má rodinné prostředí, což dosáhlo téměř hranice 80% a také vhodně zvolené volnočasové a zájmové aktivity, které zvolilo přes 70% respondentů (viz tabulka 15, graf 17).

Otázka č. 17

Myslíte si, že nápravná zařízení mladistvé delikventy napraví tak, že v budoucnu nebudou páchat další trestnou činnost?

Tabulka 16: Poměr odpovědí na otázku č. 17

JEDNOTLIVÉ KATEGORIE	ano	ne
muž	5	46
žena	11	80
celkem respondentů	16	126
podíl	11.27%	88.73%

Zdroj: autor práce, 2014 (vlastní šetření)

Na tuto otázku odpovědělo celkem 16 respondentů, kteří se domnívají, že nápravná zařízení napraví mladistvé delikventy do budoucna. Tuto možnost zvolilo 5 mužů a 11 žen. Zbývajících 126 respondentů je toho názoru, že nápravná zařízení nenapraví do budoucna mladistvé delikventy do patřičné úrovně. Tuto možnost zvolilo 46 mužů a 80 žen. Ze získaných dat vyplývá, že téměř 90% respondentů nevěří v účinnost nápravných zařízení (viz tabulka 16, graf 18).

5.4.2 Zhodnocení případových studií

Kasuistika 1

Rozborem případové studie č. 1 popisující mladistvého pachatele ve věku 17 let, který se dopustil trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů bylo zjištěno, že jako jeden z důvodů páchaní trestné činnosti byl nevhodně trávený volný čas. Jednalo se o experimentování s marihuanou z důvodu získání důležitosti ve vrstevnické partě, se kterou trávil nejvíce času. Tuto drogu požíval sám, ale také jí nabízel svým vrstevníkům, taktéž nezletilým. U popisovaného pachatele nebylo podle výpovědi zjištěno žádné pochybení ze strany rodinného prostředí. Sám mladistvý pachatel neměl žádné problémy s výchovou ani se školou. Důsledkem této trestné činnosti se stalo jeho odsouzení k trestnímu opatření odnětí svobody na jeden rok, ale výkon tohoto trestu byl podmíněně odložen na 18 měsíců a dále mu bylo uděleno výchovné opatření, a to dohled probačního úředníka. Po celou dobu aktivně spolupracoval s mediační a probační službou, následně dostudoval a začal pracovat, tudíž začal vést řádný život. Ze získaných dat vyplývá, že činnost orgánů v trestním řízení splnila svůj účel.

Kasuistika 2

Rozborem případové studie č. 2 popisující mladistvého pachatele ve věku 17 a půl roku, který se dopustil trestného činu krádeže ve spolupachatelství bylo zjištěno, že jedním z důvodů bylo jednání pod nátlakem aktuální situace, kdy na dotyčného pachatele mělo značný vliv hecování od kamarádů. Těmto kamarádům ze střední školy se chtěl vyrovnat, aby nevypadal jako slabší článek party, a proto svolil ke spáchání trestného činu krádeže ve spolupachatelství. Popisovaný mladistvý pachatel nepil alkohol a neužíval žádné drogy. Ze strany rodiny, která je úplná, nebyly zaznamenány žádné zásadní negativní vlivy. Avšak rodiče dítěti nevěnovali dostatek patřičné pozornosti, jelikož otec soustavně pil alkohol a byl bez práce, matka byla zaměstnaná v podprůměrném podniku a v menší míře, ale soustavně požívala alkoholické nápoje. Mladistvý pachatel byl v důsledku svého jednání odsouzen k prospěšným pracím v rozsahu 200 hodin a bylo mu uloženo výchovné opatření v podobě dohledu probačního úředníka. V průběhu trestního řízení aktivně spolupracoval a odpracoval si řádně svůj trest, který značně zasáhl do jeho volného času. Úspěšné vykonání trestu bylo impulzem pro rodinu, která výrazně zapracovala na zlepšení rodinných vztahů a

zejména pak na podpoře svého syna a to jak hmotné, tak citové. Ze získaných dat vyplývá, že i v tomto případě splnila činnost orgánů v trestním řízení svůj účel.

Shrnutí:

Z uvedených případových studií je patrné, že při samotném zjišťování příčin delikventního chování hraje zásadní roli vliv rodinného prostředí a vrstevnické party. Z pohledu příčin delikventního chování v oblasti negativního vrstevnického uskupení a s tím spojené nevhodné trávení volného času a výběru volnočasových a zájmových aktivit z uvedených případových studií vyplývá, že většina delikventních jedinců páchá trestnou činnost ve skupině, tedy ve spolupachatelství. Lze konstatovat, že negativní působení vrstevnické skupiny na daného jedince je podmíněno také dysfunkčním rodinným nebo školním prostředím, které nedokáže dotyčnému poskytnout dostatečné zázemí a celkovou podporu. Tuto podporu, které se danému jedinci nedostává ze strany rodiny, vyhledává právě v rizikových vrstevnických skupinách. Rozebírané případy však nepotvrdily přímou souvislost nevhodného školního prostředí na vznik a vývoj delikventního chování. Důsledků vyplývajících z páchání trestné činnosti je pro mladistvého, ale i pro celou společnost, několik. V první řadě se jedná o uložení nějakého opatření, jehož druhy rozebírá teoretická část. Každé jednání má svůj důsledek a právě ukládaná opatření výrazně zasáhnou do života každého mladistvého jedince a mají za úkol dostatečně ponaučit daného delikventa, aby v páchání další trestné činnosti v budoucnu nepokračoval. Nemalý problém spočívá v tom, že si spousta mladistvých delikventů vůbec neuvědomuje důsledky svého jednání. V této souvislosti mohou přijít o rodinu, přátele, kamarády nebo spolužáky, jelikož se od něho odvrátí, protože s „kriminálníkem“ nechtějí mít nic společného. Páchání trestné činnosti samozřejmě způsobuje majetkové škody, ale v mnohých případech i újmy na zdraví. Následné opravy nebo léčení stojí stát a celou společnost nemalé finanční prostředky. Z vytváření nepřeborného množství preventivních a jiných programů vyplývá jednoznačný důvod, a to zájem celé společnosti na nejvyšší možné minimalizaci páchání trestné činnosti mladistvých.

5.5 Vyhodnocení hypotéz

Z provedeného empirického šetření autor vyhodnotil stanovené hypotézy s následujícím výsledkem:

Hypotéza č. 1: Více jak 70% dotázaných se v minulosti jakýmkoliv způsobem setkalo s kriminalitou mládeže.

K vyhodnocení této hypotézy byla použita otázka č. 4. Ze získaných dat vyplývá, že se kriminalitou mládeže setkalo 76,76% dotázaných (viz graf 5), čímž se tato hypotéza **potvrdila**.

Hypotéza č. 2: Nejméně 30% dotázaných se v minulosti jakýmkoliv způsobem stalo příomou obětí kriminality mládeže.

K vyhodnocení této hypotézy byla použita otázka č. 13. Ze získaných dat vyplývá, že se příomou obětí kriminality mládeže stalo 19,72% dotázaných (viz graf 14), čímž se tato hypotéza **nepotvrdila**.

Hypotéza č. 3: Za pácháním trestné činnosti mládeží nejčastěji může to, že jedinec vyrůstá v dysfunkční rodině.

K vyhodnocení této hypotézy byla použita otázka č. 8. Ze získaných dat vyplývá, že nefungující rodinné prostředí označilo 76,76% dotázaných (viz graf 9), což je nejvyšší podíl odpovědí. Tímto se tato hypotéza **potvrdila**.

Hypotéza č. 4: Nejdůležitější vliv na prevenci kriminality mládeže mají vhodně zvolené volnočasové a zájmové aktivity.

K vyhodnocení této hypotézy byla použita otázka č. 16. Ze získaných dat vyplývá, že volnočasové a zájmové aktivity zvolilo 72,54% dotázaných. Avšak vyšší podíl zastoupilo opět rodinné prostředí, které nasbíralo 78,17% všech odpovědí (viz graf 17). Tímto se tato hypotéza **nepotvrdila**.

Hypotéza č. 5: Více jak 75% dotázaných je toho názoru, že jsou sankce za trestnou činnost páchanou mládeží nedostatečné.

K vyhodnocení této hypotézy byla použita otázka č. 14. Ze získaných dat vyplývá, že podle 80,99% (viz graf 15) jsou sankce za trestnou činnost páchanou mládeží nedostatečné, čímž se tato hypotéza **potvrdila**.

Hypotéza č. 6: Dohled probačního úředníka pozitivně ovlivní další vývoj mladistvého delikventa.

K vyhodnocení této hypotézy byla využita případová studie 1 a 2. Ze získaných dat vyplývá, že v obou uvedených případech dohled probačního úředníka pozitivně ovlivnil další vývoj problémového jedince, čímž se tato hypotéza **potvrdila**.

6 DÍLČÍ ZÁVĚR EMPIRICKÉ ČÁSTI

Stanovení cílů práce a následnému sestavení dotazníku, případových studií a provedení výzkumného šetření již předcházelo zvolení tohoto téma, studium teoretických pramenů a postupné seznamování se s problematikou kriminality mládeže. Na základě prostudování mnoha literárních a elektronických pramenů se autor rozhodl zaměřit svůj výzkum na zjištění celkového povědomí společnosti o kriminalitě mládeže a zejména pak na konkretizaci důvodů vedoucích k páčání trestné činnosti mládeží a následně k důvodům ovlivňujícím předcházení samotné kriminality. Cílem bylo také zmapovat vlastní zkušenosti respondentů s kriminalitou mládeže a jestli se někdy v minulosti sami stali přímou obětí.

V rámci dotazníkového šetření autor první, druhou a třetí otázkou zjišťoval poměr zastoupení mužů a žen, do jaké věkové kategorie spadají a kde se nachází místo jejich trvalého bydliště. Za souhrn otázek, charakterizující výzkumný vzorek empirického šetření, autor zařadil otázky mapující osobní zkušenosti s kriminalitou mládeže a celkové povědomí o charakteristice této problematiky v současnosti. Tyto otázky zahrnovaly vývoj kriminality mládeže v posledních deseti letech, nejčastější věk páčání trestné činnosti mládeží, nejčastější výskyt kriminality mládeže, nejčastější důvody k páčání trestné činnosti mládeží a nejčastější druh páchané trestné činnosti. Další otázky mapovaly vlastní zkušenost s páčáním trestné činnosti, důvody, jenž k tomu vedly a zda byla tato kriminalita zaregistrovaná či nikoliv. V souvislosti s předchozími otázkami byli respondenti tázáni, zda se sami někdy v minulosti stali přímou obětí kriminality mládeže.

Následující koncept otázek věnoval pozornost sankcím za trestnou činnost páchanou mládeží, úrovni prevence kriminality mládeže a jejím značným vlivům na předcházení kriminality mládeže a následně úrovni nápravných zařízení pro mladistvé delikventy.

Ze získaných dat dotazníkového šetření plynou výsledky shodující se s teoretickou částí, rozebírající danou problematiku. S kriminalitou mládeže se v minulosti setkalo téměř 77% dotázaných. Dále je bezmála 79% toho názoru, že kriminalita mládeže v posledních deseti letech narůstá a nikdo neoznačil možnost poklesu. Podle 90% respondentů nejčastěji dochází k páčání trestné činnosti mládeží ve věku 15-18 let. Skoro 92% se domnívá, že se kriminalita mládeže nejčastěji odehrává ve velkoměstech a nikdo neoznačil možnost výskytu na venkově. Potvrdilo se i to, že nejčastější příčinou k páčání trestné činnosti je právě nefungující rodinné prostředí,

jednání pod vlivem alkoholu nebo jiných drog a pohyb v rizikových skupinách. Dále se 66% oslovených domnívá, že se mládež nejčastěji dopouští majetkové trestné činnosti. Z otázek věnujících se vlastní zkušenosti s pácháním trestné činnosti plyne, že nejčastějším důvodem bývá hloupost a více jak 75% ze spáchané kriminality není odhaleno. Překvapivé jsou odpovědi na otázku mapující přímé oběti kriminality mládeže. Ze všech respondentů uvedlo celkem 69%, že se v minulosti nikdy nestali přímou obětí kriminality mládeže. Necelých 81% je pro zvýšení sankcí za trestnou činnost mládeže. Skoro polovina respondentů uvedla, že v dnešní době není dostatečná úroveň prevence kriminality mládeže a více než 78% se shodlo na tom, že na její značný vliv má rodinné prostředí a hned za ním volnočasové a zájmové aktivity. Poslední otázka zjišťovala, zda nápravná zařízení mladistvé delikventy napraví tak, že v budoucnu nebudou páchat další trestnou činnost a téměř 89% uvedlo, že nikoliv.

Rozborem případových studií autor poukázal na okolnosti vedoucí k páchání trestné činnosti mládeží spojenou s následně vyvozenými důsledky a jejich realizací v praxi. Případové studie jasně vyhodnotily to, že na vznik a rozvoj delikventního chování mládeže značně působí funkčnost rodinného prostředí a vhodně zvolené zájmové a volnočasové aktivity. Také je ze získaných dat patrná pozitivní úloha dohledu probačního úředníka, která dokáže mladistvého delikventa ovlivnit natolik, že je schopen vést řádný a plnohodnotný život. Tato úspěšnost však závisí na přímé úměře, která spočívá v aktivní spolupráci daného delikventa a ve správně fungujícím rodinném prostředí.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo popsat různé okolnosti vedoucí k páčání trestné činnosti, jejich důsledky, které plynou z porušování právního řádu a různá preventivní opatření. K dosažení výsledků bylo využito dotazníkového šetření a interview, kterým autor poukázal na podněty vedoucí ke vzniku trestné činnosti a pokusil se rozebrat případové studie.

V teoretické části autor osvětlil základní pojmy a termíny týkající se kriminologie a dále pak rozvedl i samotnou kriminologii jako vědní obor. Uvedl její kategorické třídění a posléze se již začal zabývat samotným problémem mladistvých v tomto odvětví. První problém spočíval v důvodech ke spáchání trestné činnosti, kde autor zjistil, že se od ostatních věkových skupin zásadně liší. Jedná se především o postavení ve skupině vrstevníků, získávání si domnělého respektu a hlavně neuváženost těchto kroků a jejich následků. Autor pak dále poukázal na agresivitu, která je při kriminalitě mladistvých přítomna a věnoval se její specifikaci a roli při tomto druhu kriminality. V následující podkapitole a v návaznosti na předchozí zjištění se autor zaměřil na osobnostní rysy mladistvých delikventů, kde s pomocí odborné literatury došel k závěru, že nejde jednotně definovat model osobnosti, která by jedince předurčovala k delikvenci. Naproti tomu jde pozorovat jisté jednotlivé body a myšlenkové pochody, které delikventi sdílejí, například to, že své činy a výtržnosti prožívají s velkou impulzivitou, což může vést k afektivnímu jednání a emocionálním výbuchům. Nemají stabilní názory a podléhají situačním tužbám. Dalším poměrně zajímavým jevem je, že se u většiny mladistvých delikventů při dovršení dospělosti kriminální chování ztrácí stejně rychle jako se objevilo.

Po vyzkoumání těchto faktorů autor uvedl příklady trestné činnosti mladistvých delikventů, které jsou poměrně bohaté. Hlavně souvisí s tím, co se mladým lidem líbí a co chtějí, tudíž zde převládají hlavně krádeže všeho druhu a na všech lokalitách, jako například v bytech, autech, na veřejnosti. Dále výtržnicí, sprejerství, hrubé chování a tak dále. V další kapitole se autor zaměřil na faktory, které ovlivňují takto delikventní mládež. Autor zastává stanovisko, že dnešní mladiství nejsou kvalitativně horší než předchozí generace, ale poukazuje na dnešní uspěchanou dobu, která je pro některé mladistvé chaotická, nepřející a v zásadě ji nedokážou čelit tak efektivně jako jiní jejich vrstevníci. Autor pak popsal různé faktory, které rozdělil na biologické, psychologické,

rodinné prostředí, vzdělání, partu a média. Ve všech těchto podkapitolách uvedl příslušné závěry ke každé zvláště a snažil se poskytnout ty nejdůležitější poznatky.

V následující kapitole autor rozebral důsledky kriminality mládeže. Hlavní body této kapitoly popisovaly trestní odpovědnost mládeže, opatření ukládaná mladistvým, výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření. V těchto podkapitolách autor čerpal hlavně ze zákonů České republiky a popisoval jednotlivé body a kroky našeho právního systému vůči mladistvým delikventům. Poslední kapitola pak byla věnována samotné prevenci kriminality mládeže, kde autor poukazuje na fakt, že děti z problémových rodin, či s nedostatečnou výchovou mají větší sklon k tomu dostat se do problémového prostředí, kde posléze může docházet k delikventnímu chování a následně k samotné kriminalitě. Autor spatřuje prevenci vůči tomuto druhu kriminality hlavně v práci s mládeží. Různé programy a projekty, do kterých je zapojována i veřejnost mají napomoci tomu, aby se kriminalita mládeže co nejvíce omezila a mladí lidé se snažili vést plnohodnotný život v rámci společenských norem a platných pravidel. V kapitole jsou uvedeny různé druhy této preventivní činnosti, jako prevence sociální, situační, prevence drogových závislostí, viktimité. Taktéž jsou zde rozlišeny kroky prevence na primární, sekundární a terciální, přičemž každá řeší jednotlivé stupně kriminality od osvětové činnosti v rámci veřejnosti až po práci se samotnými delikventy včetně jejich následné resocializace. Dále autor ve své práci uvedl i empirický výzkum, jehož výsledky jsou prezentovány v jeho samostatném závěru.

Obecně vzato je celkový výskyt kriminality dětí i mladistvých závažným celospolečenským problémem. Správné a efektivní řešení tohoto problému je velice obtížné, jelikož je nutné brát v potaz, že boj proti kriminalitě mladistvých není pouze záležitostí orgánů činných v trestním řízení. Velký úkol spadá i na celospolečenskou angažovanost vázanou na cílevědomou a koordinovanou spolupráci státních orgánů a společenských organizací, jejíž hlavním úkolem je minimalizace kriminality mládeže a zejména pak její včasné předcházení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-802-4727-813.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-802-6200-420.

CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-868-9813-X.

CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8739-6.

JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-731-2038-0.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-802-4723-105.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8226-2.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3677-787.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-802-4729-824

Seznam použitých odborných časopisů

Čírtková, L. Dva pohledy na delikvenci dětí a mladistvých. *Kriminalistika*, 2003, č. 4

HOLAS, J., VEČERKA, K., *Základní rysy delikvence mladistvých v ČR*. *Kriminalistika*, 2007, č. 3

Seznam použitých právních předpisů, zákonů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Seznam použitých internetových zdrojů

CHARITA ČR. *Služby sociální prevence* [online]. 2010 [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/cinnost-v-cr/sluzby-socialni-prevence/>

JURISTIC TRESTNÍ OBLAST. *Mladiství a kriminalita* [online]. 2000 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/30794/clanek/trest2.html>

MĚSTSKÁ POLICIE NAPAJEDLA. *Pojem prevence kriminality* [online]. 2008 [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: http://mpn.wz.cz/?strana=pojmem_pr_kr

NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. *Kriminalita a delikvence - Charakteristika* [online]. 2011 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

PEDAGOGICKO PSYCHOLOGICKÁ PORADNA PLZEŇ. *Prevence kriminality a delikvence* [online]. 2009 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=155&leveMenu=0>

POLICIE ČR. *Odbor obecné kriminality* [online]. 2010 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/adresa-pro-pisemny-styk-952950.aspx>

POLICIE ČR. *Pomoc obětem trestné činnosti* [online]. 2010 [cit. 2013-12-4]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-trestne-cinnosti-404389.aspx>

PORTÁL hl. m. PRAHY. *Prevence kriminality* [online]. 2007 [cit. 2013-12-3]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/

PREVENCE KRIMINALITY v ČR. *O prevenci kriminality* [online]. 2010 [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/o-prevenci-kriminality/teoreticky-uvod/>

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: Struktura kriminality v ČR v roce 2010	IV
Graf 2: Pohlaví respondentů	IV
Graf 3: Věkové kategorie respondentů	V
Graf 4: Místo bydliště	V
Graf 5: Kontakt s kriminalitou mládeže	VI
Graf 6: Vývoj kriminality mládeže za posledních deset let	VI
Graf 7: Nejčastější věk mladistvých pachatelů	VII
Graf 8: Nejčastější výskyt kriminality mládeže	VII
Graf 9: Nejčastější důvody k páčání trestné činnosti mládeží	VIII
Graf 10: Nejčastější druh trestné činnosti páchané mládeží	VIII
Graf 11: Páčání trestné činnosti z vlastní zkušenosti	IX
Graf 12: Důvod spáčání trestné činnosti z vlastní zkušenosti	IX
Graf 13: Přistižení při páčání trestné činnosti z vlastní zkušenosti	X
Graf 14: Přímé oběti kriminality mládeže	X
Graf 15: Výše sankcí za trestnou činnost mládeže	XI
Graf 16: Úroveň prevence kriminality mládeže	XI
Graf 17: Značný vliv na prevenci kriminality mládeže	XII
Graf 18: Účinnost nápravných zařízení	XII

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní data o výzkumném vzorku	54
Tabulka 2: Poměr odpovědí na otázku č. 3	59
Tabulka 3: Poměr odpovědí na otázku č. 4	60
Tabulka 4: Poměr odpovědí na otázku č. 5	60
Tabulka 5: Poměr odpovědí na otázku č. 6	61
Tabulka 6: Poměr odpovědí na otázku č. 7	61
Tabulka 7: Poměr odpovědí na otázku č. 8	62
Tabulka 8: Poměr odpovědí na otázku č. 9	63
Tabulka 9: Poměr odpovědí na otázku č. 10	64
Tabulka 10: Poměr odpovědí na otázku č. 11	64
Tabulka 11: Poměr odpovědí na otázku č. 12	65

Tabulka 12: Poměr odpovědí na otázku č. 13.....	66
Tabulka 13: Poměr odpovědí na otázku č. 14.....	66
Tabulka 14: Poměr odpovědí na otázku č. 15.....	67
Tabulka 15: Poměr odpovědí na otázku č. 16.....	67
Tabulka 16: Poměr odpovědí na otázku č. 17.....	68

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
Příloha B – Grafy k teoretické části a otázkám	IV

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník

Průzkum kriminality mládeže

Dobrý den, ahoj,

věnujte prosím několik minut svého času vyplněním následujícího dotazníku k mé bakalářské práci, týkající se kriminality mládeže. Děkuji za Váš čas!

1. Pohlaví:

- muž
- žena

2. Do jaké věkové kategorie spadáte?

- méně než 15 let
- 15 - 17 let
- 18 - 25 let
- 26 - 40 let
- 41 - 60 let
- 60 let a více

3. Kde bydlíte?

- velkoměsto
- maloměsto
- venkov

4. Setkal/la jste se v minulosti s kriminalitou mládeže? (mladí lidé do doby dovršení 18 let)

- ano
- ne

5. Myslíte si, že kriminalita mládeže v posledních deseti letech:

- narůstá
- klesá
- je stabilní

6. V jakém věku podle Vás nejčastěji dochází k páchání trestné činnosti mládeží?

- do věku 15 let
- 15 - 18 let

7. Kde se podle Vás nejčastěji odehrává kriminalita mládeže?

- velkoměsto
- maloměsto
- venkov

8. Co podle Vás nejčastěji stojí za pácháním trestné činnosti mládeží? (více možných odpovědí)

- genetická vloha
- nefungující rodinné prostředí
- nevhodné trávení volného času
- riziková skupina
- vliv médií, televizní brutalita, PC hry
- špatná finanční situace
- jednání pod vlivem alkoholu nebo jiných drog
- etnický původ

9. Jakého druhu trestné činnosti se podle Vás mládež nejčastěji dopouští?

- majetkové trestné činnosti (např. krádež, loupež)
- násilné trestné činnosti (např. přepadení, znásilnění, rvačky)

10. Byl/la jste někdy v pozici mladistvého, který spáchal nějakou trestnou činnost?

- ano
- ne

11. Pokud jste jako mladistvý spáchal/la trestnou činnost, tak z jakého důvodu? (nepovinné; více možných odpovědí)

- hloupost
- vyhecování od kamarádů
- adrenalin
- zlepšení finanční situace
- získání respektu nebo uznání
- neměl/la jsem žádný důvod

12. Pokud jste jako mladistvý spáchal/la trestnou činnost, byl/la jste přistižen/na? (nepovinné)

- ano, bez postihu
- ano, s postihem
- ne

13. Stal/la jste se v minulosti někdy obětí kriminality mládeže?

- ano
- ne
- nevím

14. Jsou podle Vás sankce za trestnou činnost mládeže dostatečné?

- ano, jsou dostatečné
- ne, měly by se zvýšit

15. Je podle Vás v dnešní době dostatečná úroveň prevence kriminality mládeže?

- ano
- ne
- nedokážu posoudit

16. Co má podle Vás značný vliv na prevenci kriminality mládeže? (více možných odpovědí)

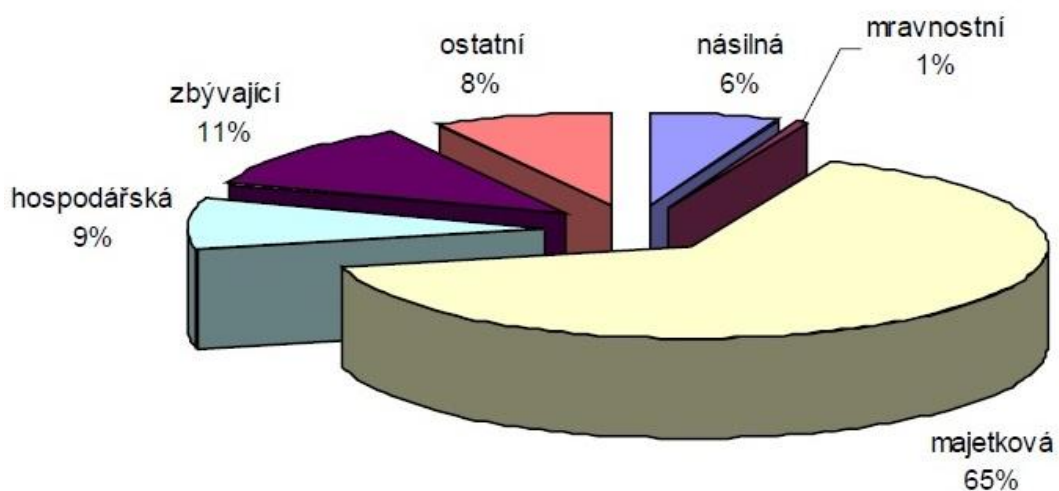
- rodinné prostředí
- kamarádi
- škola
- volnočasové a zájmové aktivity
- preventivní programy Policie ČR

17. Myslíte si, že nápravná zařízení mladistvé delikventy napraví tak, že v budoucnu nebudou páchat další trestnou činnost?

- ano
- ne

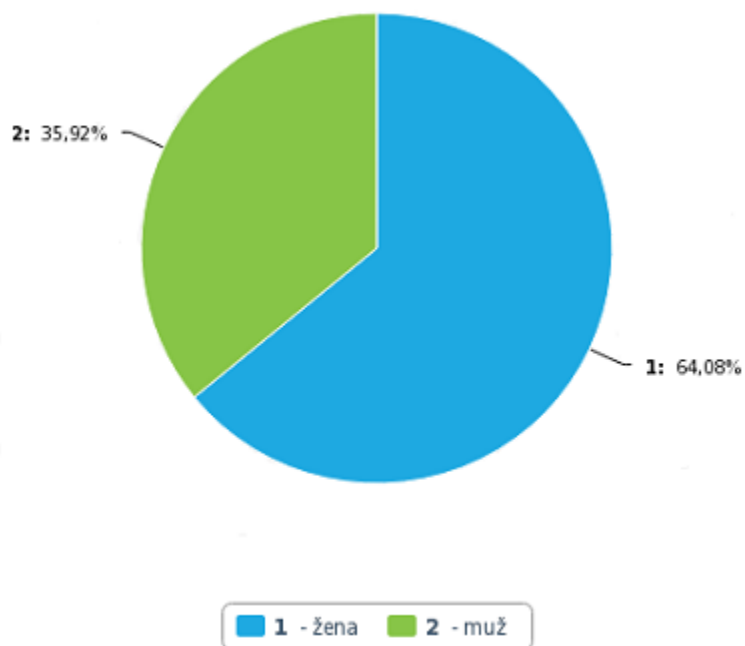
Příloha B – Grafy k teoretické části a otázkám

Graf 1: Struktura kriminality v ČR v roce 2010

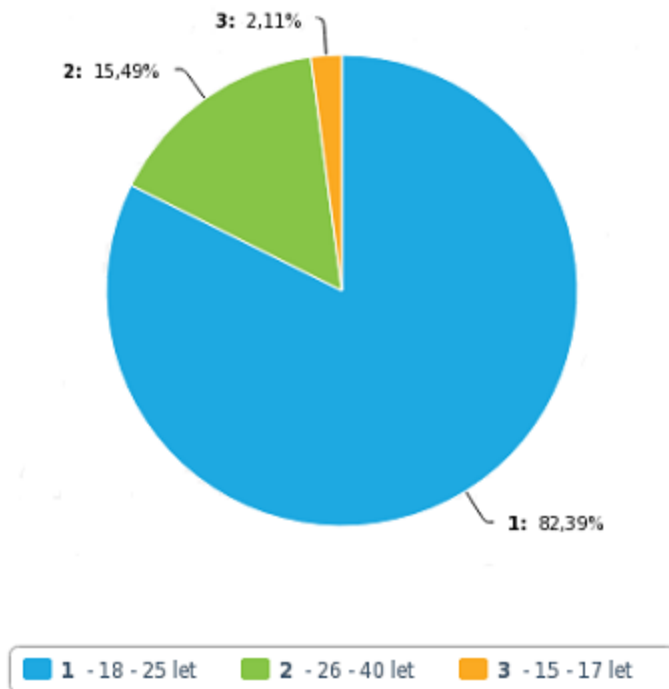
Zdroj: Policejní prezidium ČR

Graf 2: Pohlaví respondentů

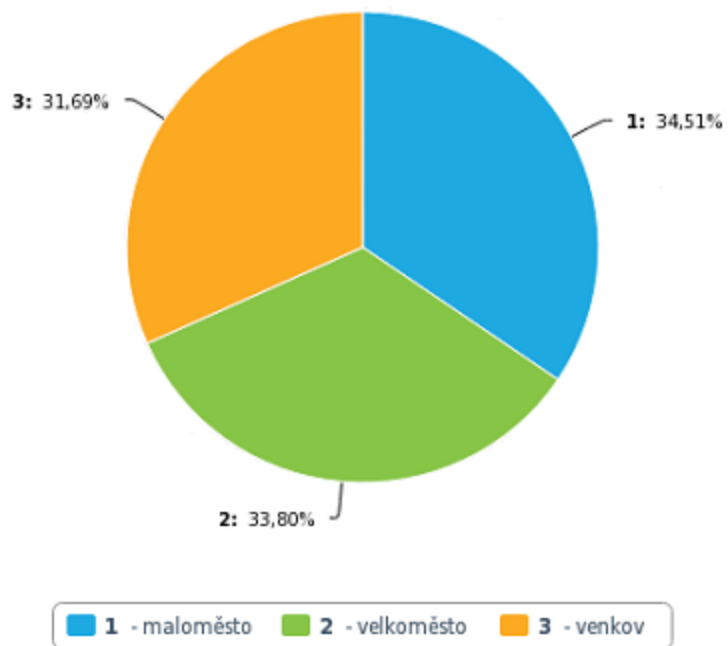
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 3: Věkové kategorie respondentů

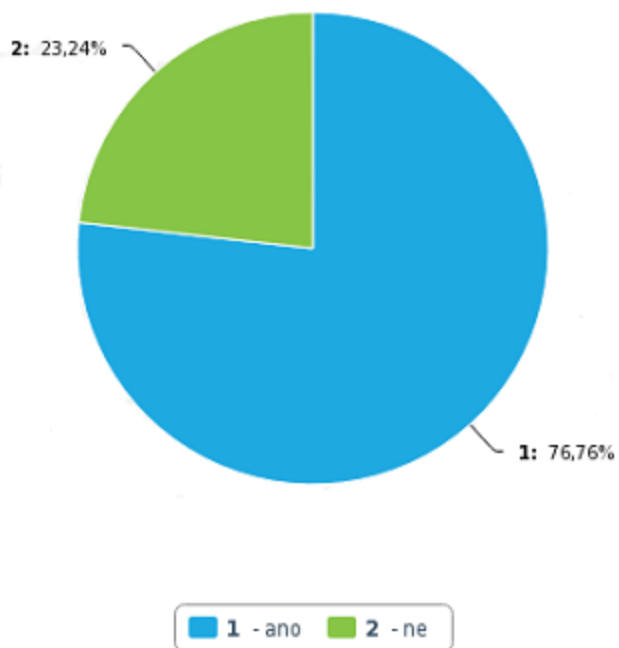
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 4: Místo bydliště

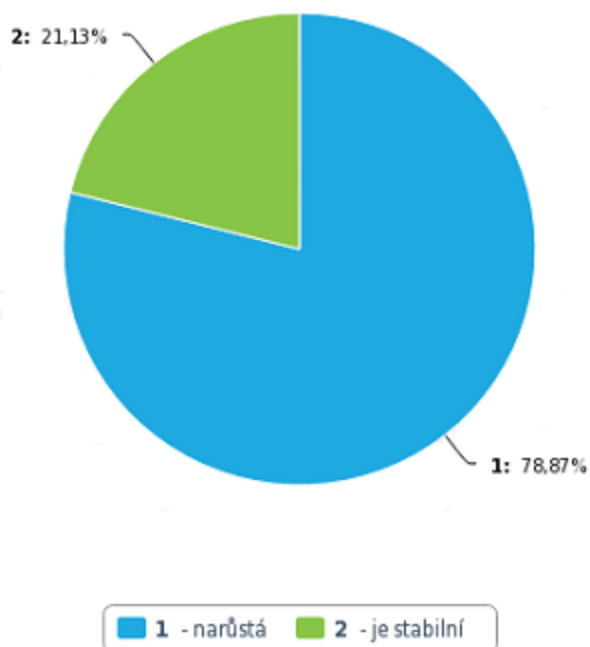
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 5: Kontakt s kriminalitou mládeže

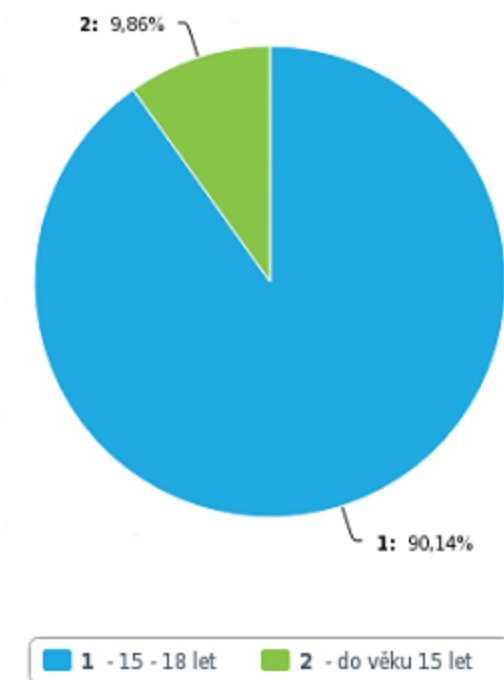
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 6: Vývoj kriminality mládeže za posledních deset let

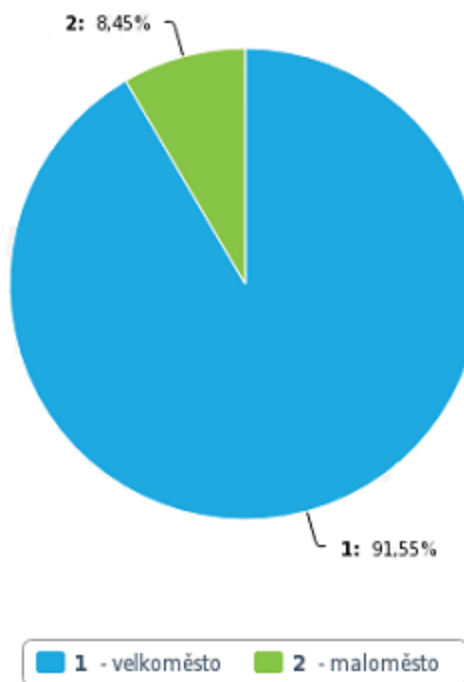
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 7: Nejčastější věk mladistvých pachatelů

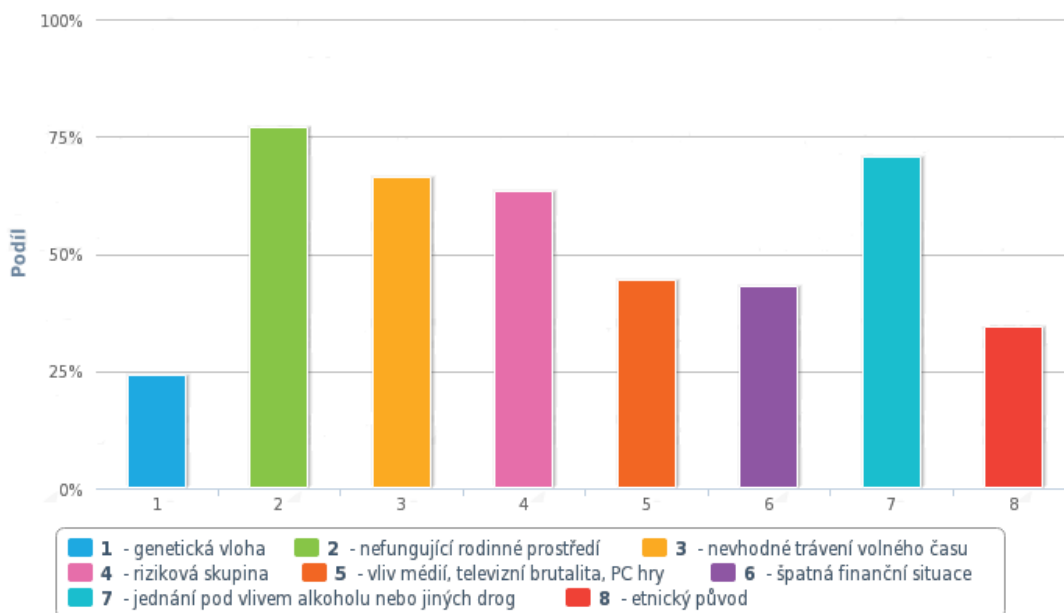
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 8: Nejčastější výskyt kriminality mládeže

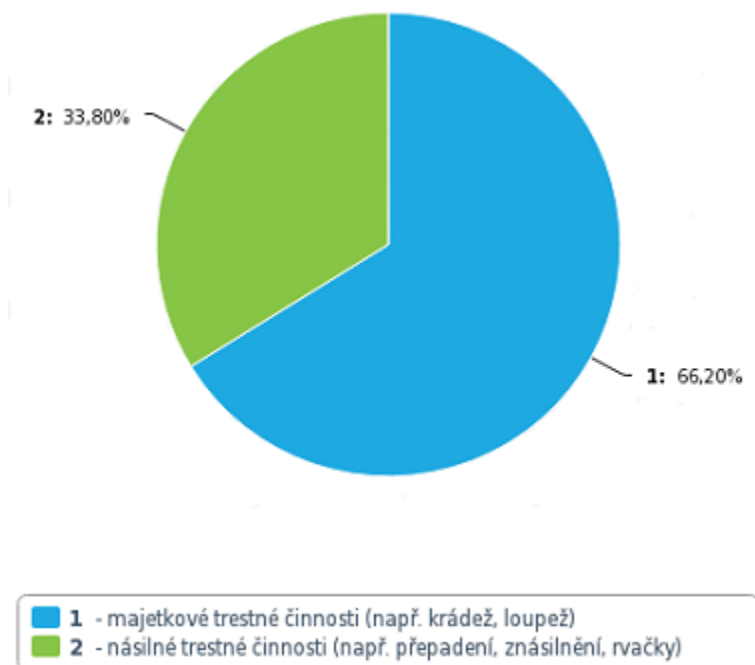
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 9: Nejčastější důvody k páčání trestné činnosti mládeží

Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

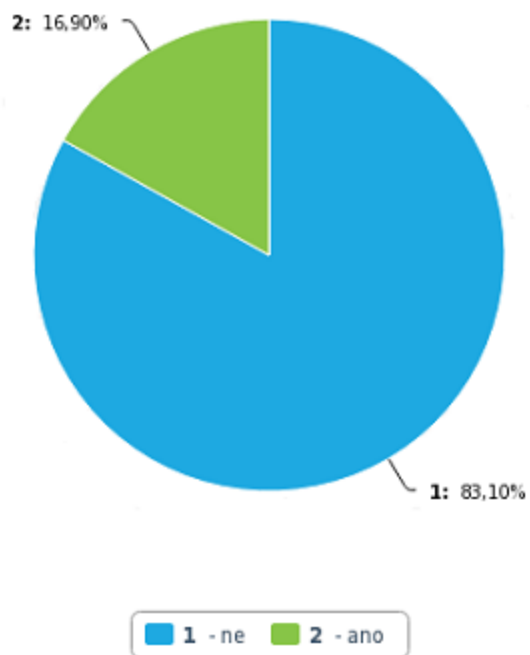
Graf 10: Nejčastější druh trestné činnosti páčané mládeží

Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

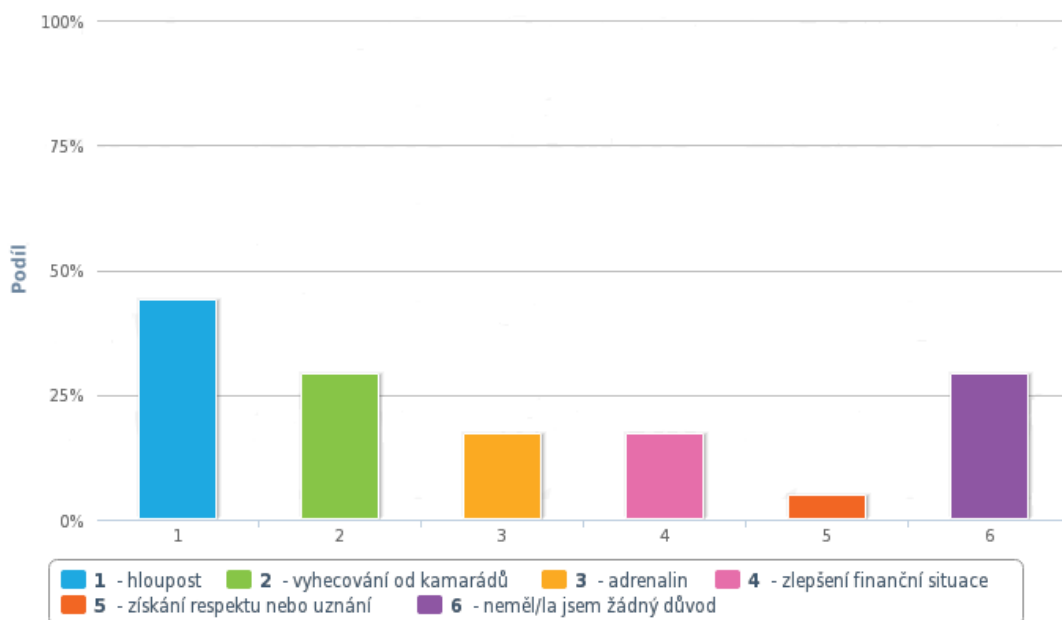

Graf 11: Páchání trestné činnosti z vlastní zkušenosti

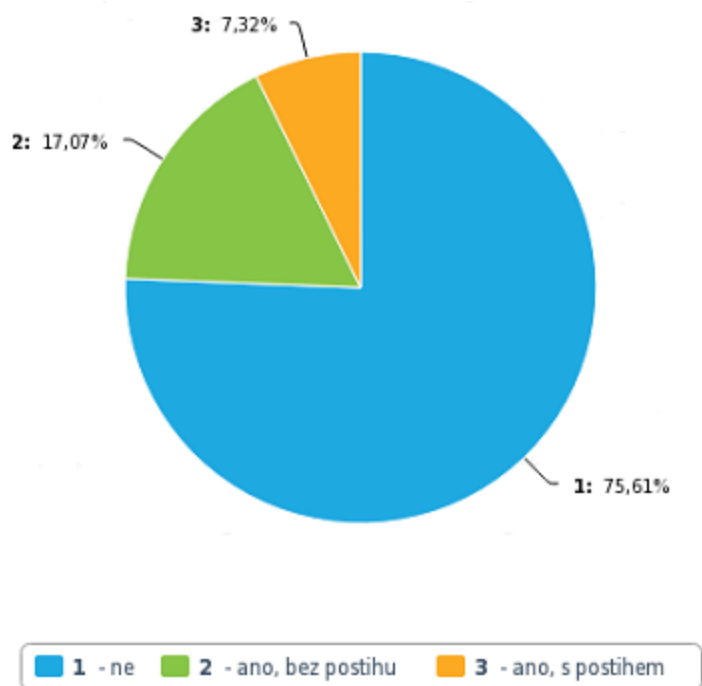
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 12: Důvod spáchání trestné činnosti z vlastní zkušenosti

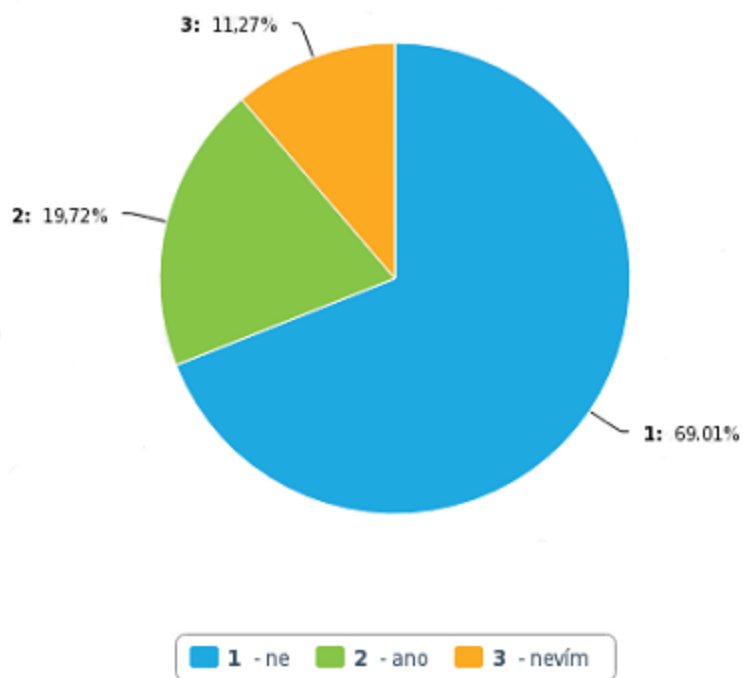
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 13: Přistižení při páčání trestné činnosti z vlastní zkušenosti

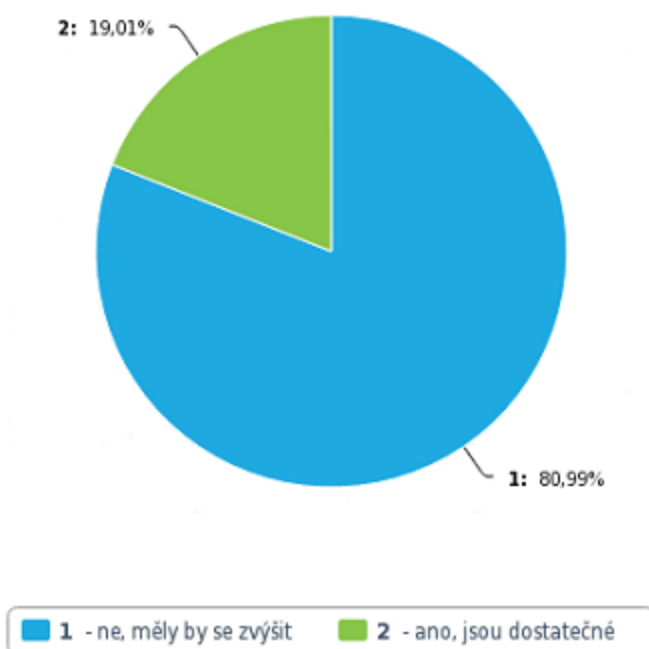
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 14: Přímé oběti kriminality mládeže

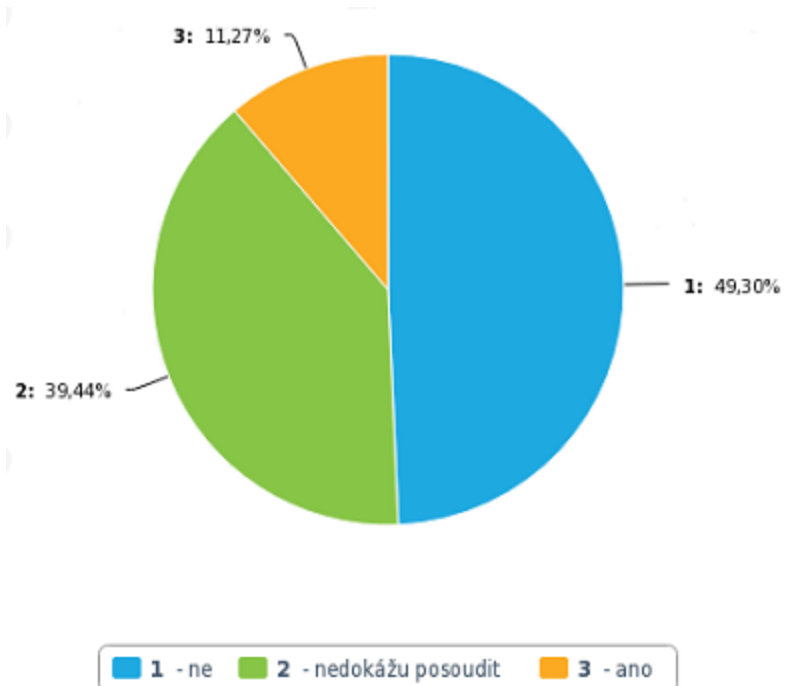
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 15: Výše sankcí za trestnou činnost mládeže

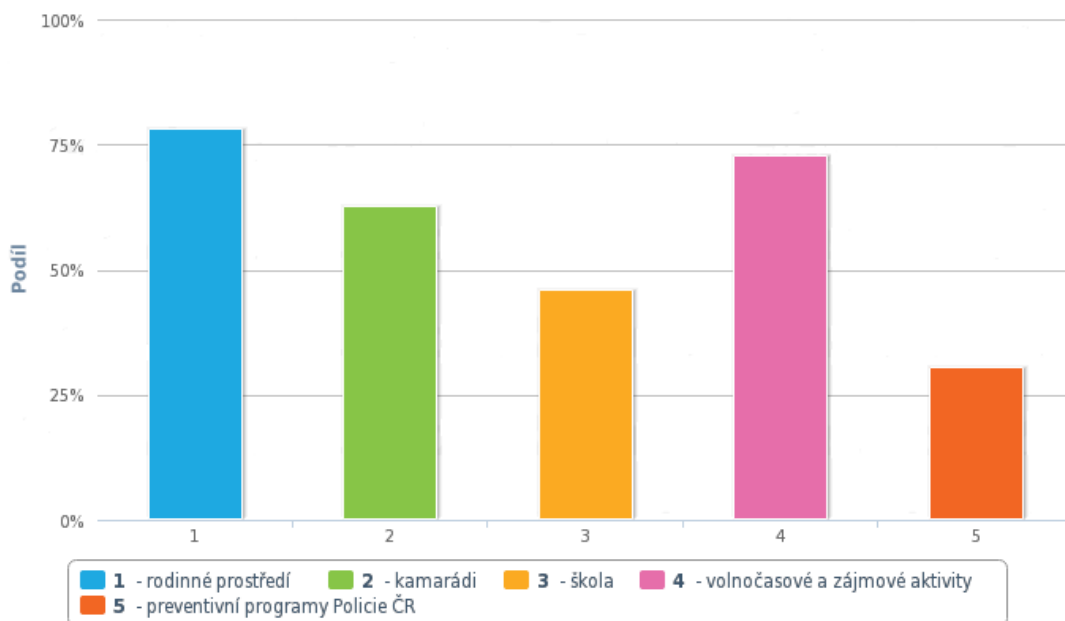
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 16: Úroveň prevence kriminality mládeže

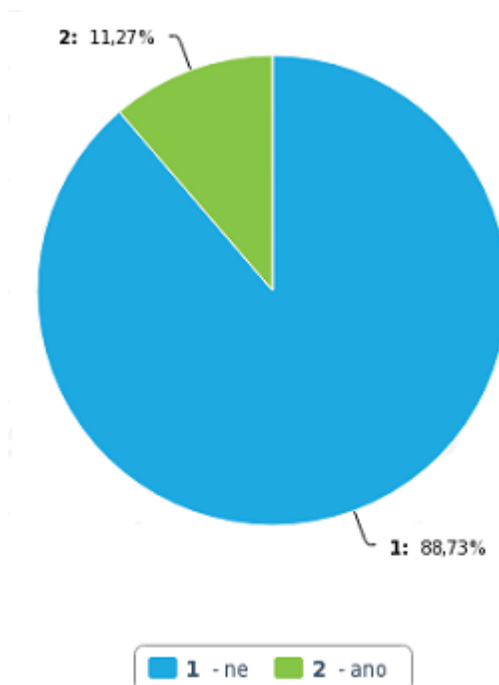
Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 17: Značný vliv na prevenci kriminality mládeže

Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

Graf 18: Účinnost nápravných zařízení

Zdroj: Survio, 2014 (vlastní šetření)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Zdeněk Šonka

Obor: Bezpečnostní studia

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Sociálně patologické jevy – kriminalita mládeže, její příčiny a důsledky

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 67

Celkový počet stran příloh: 25

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 9

Počet ostatních zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Zoubek